

REPUBLIKA HRVATSKA
VARAŽDINSKA ŽUPANIJA
Ž U P A N

KLASA: 024-01/25-01/1
URBROJ: 2186-02/1-25-2
Varaždin, 11. ožujka 2025.

**PREDSJEDNIKU ŽUPANIJSKE SKUPŠTINE
VARAŽDINSKE ŽUPANIJE**

PREDMET: Prijedlog zaključka o donošenju Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024.-2030.

Na temelju odredbe članka 48. točke 1. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi ("Narodne novine" br. 33/01., 60/01., 129/05., 109/07., 36/09., 125/08., 36/09., 150/11., 19/13. - službeni pročišćeni tekst, 144/12., 137/15. - službeni pročišćeni tekst, 123/17., 98/19., 144/20.) i članka 60. točke 1. Statuta Varaždinske županije („Službeni vjesnik Varaždinske županije“ br. 14/18., 7/20., 65/20. – pročišćeni tekst i 11/21.), Županijskoj skupštini Varaždinske županije dostavljam:

- **Prijedlog zaključka o usvajanju Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024.-2030.**

Prijedlog zaključka dostavlja se na raspravu i prihvatanje, sukladno odredbi članka 33. točke 4. Statuta Varaždinske županije.

Sukladno odredbi članka 39. Poslovnika o radu Županijske skupštine Varaždinske županije („Službeni vjesnik Varaždinske županije“ br. 26/18., 7/20., 65/20. – pročišćeni tekst i 11/21.), Prijedlog će obrazložiti župan Anđelko Stričak i pročelnica Upravnog odjela za zdravstvo, socijalnu skrb, civilno društvo i hrvatske branitelje Ljubica Božić.

Ž U P A N
Anđelko Stričak

REPUBLIKA HRVATSKA
VARAŽDINSKA ŽUPANIJA
ŽUPANIJSKA SKUPŠTINA
KLASA: 550-08/24-01/5
URBROJ: 2186-01/1-25-23
Varaždin, 2025.

PRIJEDLOG

Na temelju članka 33. točke 34. Statuta Varaždinske županije („Službeni vjesnik Varaždinske županije“ broj 14/18., 7/20., 65/20. - pročišćeni tekst i 11/21.), članka 56. Poslovnika o radu Županijske skupštine Varaždinske županije („Službeni vjesnik Varaždinske županije“ broj 26/18., 7/20., 65/20. - pročišćeni tekst i 11/21.), Županijska skupština Varaždinske županije na sjednici održanoj 2025. godine donosi

ZAKLJUČAK

o donošenju Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030.

Županijska skupština donosi Strategiju za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030.

PREDSJEDNIK
dr.sc. Josip Križanić

O B R A Z L O Ž E N J E

Na inicijativu Varaždinske županije, Saveza udruga umirovljenika i starijih osoba Varaždinske županije i Sveučilišta Sjever započelo se s provedbom pripremnih radnji za potrebe projekta, i to istraživanje potreba kao i utvrđivanje trenutnog stupnja socijalne uključenosti starijih osoba i umirovljenika Varaždinske županije.

Koordinacijski odbor za pripremu i provedbu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“, osnovan odlukom Županijske skupštine donio je zaključak o izradi strateškog dokumenta koji će pružiti podlogu za utvrđivanje usluga potrebnih starijim osobama na području Županije.

Projektom „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ želi se postići unaprjeđenje kvalitete života umirovljenika i starijih osoba, i to dodatnim angažmanom i detekcijom usluga u zajednici koje su manjkave ili nedostupne starijim osobama, kao i podizanjem razine svijesti starijih osoba o njihovim pravima u svim segmentima života.

Strategijom su definirane mjere vezane za poboljšanje zdravstvene i socijalne skrbi, promicanje aktivnog starenja i društvene uključenosti, unapređenje infrastrukture i pristupačnosti, promicanja ljudskih prava i sigurnosti te povećanja digitalne pismenosti i informiranosti osoba starije životne dobi.

U razdoblju od 22. siječnja 2025. do 24. veljače 2025. provedeno je savjetovanje s javnošću, u kojem nisu dostavljena mišljenja ni prijedlozi na Strategiju za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030. te je Koordinacijski odbor dao pozitivno mišljenje na Nacrt Strategije.

Stoga predlažem Županijskoj skupštini donošenje Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030.

ŽUPAN
Anđelko Stričak

Varaždinska županija

**Strategija za unapređenje kvalitete
života osoba starije životne dobi u
sklopu projekta**

**„Varaždinska županija – prijatelj
zlatne dobi“**

za razdoblje 2024. – 2030.

veljača 2025.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Demografska slika Varaždinske županije	4
3. Struktura dionika u skrbi za osobe starije životne dobi	7
4. Analiza stanja po područjima	9
4.1. Zdravstvena zaštita	9
4.2. Socijalna skrb	13
4.3. Cjeloživotno učenje	25
4.4. Društveni život, kvaliteta života i civilno društvo	25
4.5. Ljudska prava i sigurnost	28
4.6. Infrastruktura i prijevoz	31
4.7. Digitalna pismenost i informiranost	32
5. Razvojni ciljevi i mjere za provedbu Strategije	33
5.1. Pregled ciljeva, mjera, pokazatelja i aktivnosti	34
6. Praćenje i evaluacija Strategije	45

1. Uvod

Strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030. (u daljnjem tekstu: Strategija) izrađuje se ciljem unapređenja provedbe javnih politika na području skrbi za osobe starije životne dobi u Varaždinskoj županiji.

U izradi strategije su osim javno dostupnih statističkih podataka te relevantnih nacionalnih i županijskih strategija, planova i publikacija, korišteni i rezultati provedene Preliminarne analize istraživanja kvalitete života stanovnika starije dobi Varaždinske županije (autori: izv.prof.dr.sc. Marijana Neuberg, izv.prof.dr.sc. Tomislav Meštrović, Odjel za sestrinstvo, Sveučilište Sjever) iz 2024. godine koja je obuhvatila 1127 osoba starije životne dobi s prebivalištem na području Varaždinske županije te Analize istraživanja kvalitete života slabije pokretnih stanovnika starije dobi Varaždinske županije koja je obuhvatila 220 osoba starije životne dobi ograničene pokretljivosti.

Strategijom su definirane mjere vezane za poboljšanje zdravstvene i socijalne skrbi, promicanje aktivnog starenja i društvene uključenosti, unapređenje infrastrukture i pristupačnosti, promicanja ljudskih prava i sigurnosti te povećanja digitalne pismenosti i informiranosti osoba starije životne dobi.

Mjere definirane ovom Strategijom financirat će se iz županijskog, državnog i proračuna, sredstava jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, sredstava fondova Europske unije, donacija i redovnih sredstava ustanova i organizacija uključenih u provedbu.

Za koordinativnu ulogu u provedbi Strategije na razini Varaždinske županije zadužena je Varaždinska županija u suradnji s Koordinacijskim odborom "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi". Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb i hrvatske branitelje Varaždinske županije u suradnji s Koordinacijskim odborom "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi" povezuje sve nositelje koji su uključeni u pružanje skrbi za osobe starije životne dobi te prati provedbu Strategije.

Strategiju na prijedlog Koordinacijskog odbora "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi", donosi Županijska skupština Varaždinske županije.

Ukoliko se pojedine mjere i/ili aktivnosti planirane ovom Strategijom, uslijed promijenjenih okolnosti koje bi nastupile u tijeku provedbe Strategije, ne bi mogle provesti ili se ukaže potreba da je iste potrebno prilagoditi novonastalim okolnostima, isto će se usuglašavati zajedničkim konzultacijama između predstavnika resornih tijela i organizacija uključenih u rad Koordinacijskog odbora "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi".

Strategija je usklađena s ključnim razvojnim dokumentima na europskoj, nacionalnoj i regionalnoj razini:

- Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030.
- Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje 2021.–2027.
- Plan razvoja Varaždinske županije 2021.–2027.
- Nacionalni plan borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2021.–2027.
- Nacionalni plan za razvoj sustava socijalne zaštite 2021.–2027.
- Nacionalni plan za starije osobe 2023.–2027.
- Nacionalni plan oporavka i otpornosti (NPOO).
- Strategija obrazovanja odraslih 2021.–2027.

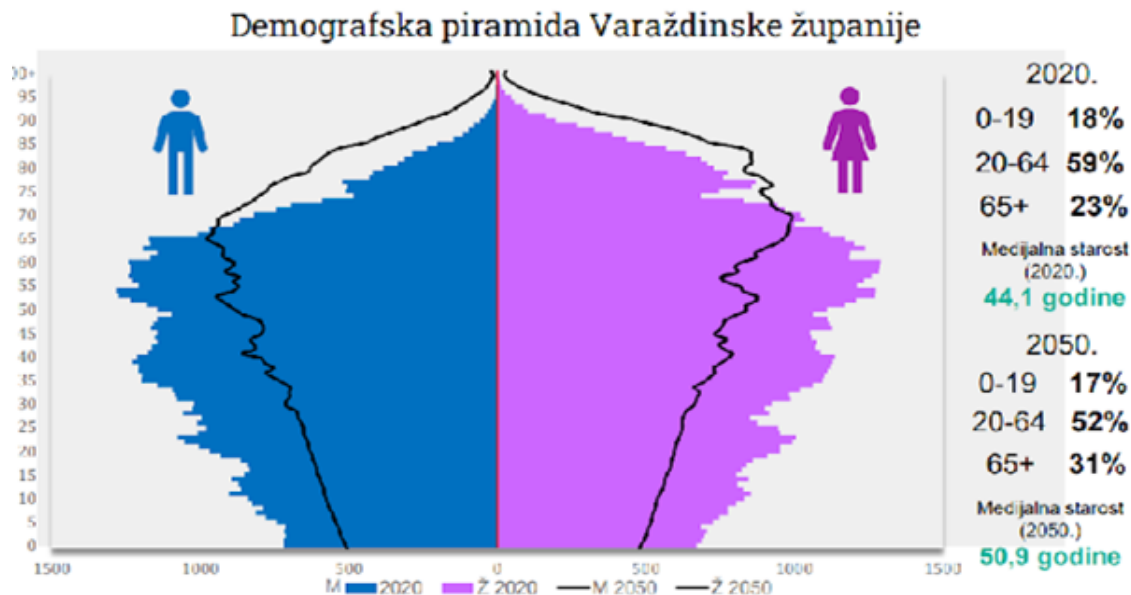
2. Demografska slika Varaždinske županije

Prema popisu stanovništva iz 2021. godine Varaždinska županija ima 159.487 stanovnika, što čini 4,12% ukupnog stanovništva Hrvatske. Gustoća naseljenosti iznosi 126,37 stanovnika po km², što je znatno iznad prosjeka gustoće naseljenosti Republike Hrvatske (68,41 st/km²) i svrstava je na drugo mjesto najgušće naseljenih županija u Hrvatskoj, iza Međimurske županije. Razlika između najgušće je naseljenog grada, Grada Varaždina (736,45 st/km²), i najrjeđe naseljene općine, Općine Breznički Hum (43,36 st/km²) pokazuje vrlo disperzivnu naseljenost. Varaždinska županija ima izrazito velik broj malih naselja, prevladavaju naselja do 1.000 stanovnika, u kojima živi gotovo polovica ukupnog stanovništva a koja su pretežito ruralnih obilježja.

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, Varaždinska županija broji 55.483 kućanstava, što je u odnosu na Popis stanovništva iz 2001. godine smanjenje za 612 kućanstava. Pretežno su to kućanstva s 2 člana (22,36%), samačka kućanstva (20,42%), kućanstva s 4 člana (18,41%) te 3 člana (18,30%). Broj samačkih kućanstava se povećao u odnosu na 2001. godinu, kada su činila 17,92%.

Demografsku sliku Varaždinske županije u proteklih dvadeset godina karakterizira kontinuirani pad broja stanovnika. U razdoblju od 2001. do 2021. godine broj stanovnika smanjio se za 25.282 osobe, odnosno 13,68%.

Prema podacima DZS-a u razdoblju od 2011. do 2021. godine broj stanovnika mlađih od 20 godina (30.413) smanjio se za 6.934 stanovnika, dok se broj stanovnika od 60 i više godina (44.984) povećao za 4.901 stanovnika. Prema istim podacima, udio osoba starijih od 65 godina u Varaždinskoj županiji iznosi 20,79 %, što je nešto niže od državnog prosjeka od 22,9 %. Prosječna starost stanovništva na razini županije kontinuirano raste.

Izvor:

https://dzs.gov.hr/UserDocsImages/Popis%202021/PDF/POPIS%202021.%20prezentacija_Prvi%20rezultati.pdf

Tablica 1. Popis stanovništva po gradovima i općinama dobne skupine 65 i više godina

GRAD/OPĆINA	65 i više godina	75 i više godina	Udio 65 i više godina (%)	Udio 75 i više godina (%)
Ivanec	2.572	1.039	20,22	8,17
Lepoglava	1.292	482	18,60	6,94
Ludbreg	1.792	660	21,14	7,79
Novi Marof	2.232	902	18,92	7,65
Varaždin	10.177	4.613	23,24	10,54
Varaždinske Toplice	1.167	420	21,08	7,59
Bednja	750	335	22,13	9,88
Beretinac	367	140	17,91	6,83
Breznica	371	138	18,83	7,01
Breznički Hum	254	104	22,44	9,19
Cestica	1.140	506	21,01	9,33
Donja Voća	357	152	17,59	7,49
Gornji Kneginec	1.020	409	20,82	8,35
Jalžabet	685	255	21,52	8,01
Klenovnik	298	129	16,62	7,19
Ljubešćica	330	120	19,54	7,10
Mali Bukovec	368	167	20,34	9,23
Martijanec	590	247	22,37	9,36
Maruševec	1.174	445	20,66	7,83
Petrijanec	745	316	16,36	6,94
Sračinec	824	332	17,61	7,10
Sveti Đurđ	700	281	21,05	8,45
Sveti Ilija	642	256	19,80	7,90
Trnovec Bartolovečki	1.221	492	19,87	8,01
Veliki Bukovec	293	126	22,11	9,51
Vidovec	922	416	18,76	8,46
Vinica	582	183	19,27	6,06
Visoko	286	110	21,42	8,24
Ukupno	33.151	13.775	20,79	8,64

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021.

Prema podacima Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026. manje općine, poput Velikog Bukovca i Beretince, suočavaju se s izraženim demografskim izazovima, uključujući veći udio starijeg stanovništva i visok postotak socijalnih korisnika (preko 10%). Od gradova, izdvojeni su Grad Varaždin (43.782 stanovnika) koji bilježi udio osoba starijih od 65 godina od 23%, dok socijalni korisnici čine 8%

stanovništva (više od 3.500 korisnika sustava socijalne skrbi) te Grad Novi Marof (11.872 stanovnika) koji bilježi pad stanovništva od 10,4%, uz visok postotak starijih osoba te udio socijalnih korisnika od 8%. Porast udjela starijeg stanovništva u Varaždinskoj županiji dodatno povećava potražnju za socijalnim i zdravstvenim uslugama, poput dugotrajne skrbi, kućne njege i mobilnih timova. Trenutačni kapaciteti ne odgovaraju potrebama, osobito u ruralnim područjima, što potvrđuje istraživanje provedeno u sklopu izrade Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026. Potrebe korisnika postaju sve izraženije, dok dostupnost usluga u tim zajednicama ostaje ograničena.

Prema istraživanjima u sklopu izrade Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026. predstavnici lokalnih socijalnih usluga ukazuju na povećanu potrebu za proširenjem kapaciteta centara za dnevnu skrb, domova za osobe starije životne dobi i programa kućne njege. Osim toga, iako Pravilnik o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga obvezuje lokalne zajednice na pružanje osnovnih i specijaliziranih usluga za osobe starije životne dobi, financijski i infrastrukturni kapaciteti u mnogim dijelovima županije, osobito ruralnim, još uvijek nisu dovoljni za odgovaranje na rastuće potrebe. (Socijalni plan Varaždinske županije 2024.-2026.).

Pravilnik o socijalnim uslugama i Nacionalni plan za razvoj socijalnih usluga prepoznaju važnost decentralizacije i prilagodbe usluga specifičnim potrebama lokalnih zajednica. Međutim, primjena tih mjera često nailazi na poteškoće zbog financijskih ograničenja, što otežava usklađivanje kapaciteta s rastućim potrebama starijeg stanovništva.¹

Preporuke za djelovanje Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026. namijenjene osobama starije životne dobi u području ublažavanja negativnih demografskih trendova obuhvaćaju:

- Jačanje socijalnih usluga i infrastrukture, osobito u ruralnim sredinama, kroz dodatna ulaganja u centre za dnevnu skrb, mobilne timove i kućnu njegu.
- Razvoj politika aktivnog starenja kroz povećanje dostupnosti programa za osobe starije životne dobi i modernizaciju usluga sukladno Pravilniku o minimalnim uvjetima za pružanje socijalnih usluga.

¹ Nacrt Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026.

3. Struktura dionika u skrbi za osobe starije životne dobi

Na području Varaždinske županije djeluju četiri Područna ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad (Područni uredi županijske službe Varaždin):

- Područni ured Ivanec obuhvaća područje gradova Ivanec i Lepoglava te općina Bednja, Donja Voća, Klenovnik i Maruševac
- Područni ured Novi Marof obuhvaća područje gradova Novi Marof i Varaždinske Toplice te općina Ljubešćica, Hum Breznički, Breznica i Visoko
- Područni ured Ludbreg područje grada Ludbrega te općina: Donji Martijanec, Mali Bukovec, Veliki Bukovec i Sveti Đurđ

- Područni ured Varaždin, kao sjedište županijske službe, obuhvaća grad Varaždin i djeluje kao centralni ured za koordinaciju i nadzor svih aktivnosti socijalnih službi u županiji.

Područni uredi provode sljedeće usluge:

- Osnovne usluge socijalne pomoći, uključujući financijsku podršku,
- Smještaj u socijalnim ustanovama,
- Psihološku i pravnu pomoć,
- Programe zapošljavanja i obrazovanja za povećanje socijalne uključenosti

Ostali dionici na području Varaždinske županije:

- Domovi za starije i nemoćne osobe (1 županijski, 7 privatnih domova), obiteljski domovi za starije i nemoćne osobe, udomiteljske obitelji
- Zdravstvo
 - Dom zdravlja, Opća bolnica Varaždin, – Služba za produženo liječenje i palijativnu skrb Novi Marof, Služba za plućne bolesti i TBC Klenovnik
 - Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice
 - Ljekarne
- Civilno društvo
 - Udruge koje pružaju izvaninstitucionalnu skrb starijim i nemoćnim osobama
 - Savez udruga umirovljenika i osoba starije životne dobi Varaždinske županije
 - Udruge umirovljenika (32 udruge na području Varaždinske županije)
 - Crveni križ
- Varaždinska županija, gradovi i općine

Unatoč značajnom broju institucija koje djeluju na području Varaždinske županije, u sklopu provedenog istraživanja kvalitete života stanovnika starije dobi Varaždinske županije, je na pitanje "Za koje službe znadete da postoje u Vašem mjestu stanovanja za pomoć osobama starije životne dobi?", više od polovice ispitanika odgovorilo 'Udruga umirovljenika', a poznate su im i druge službe (kao što je Hrvatski zavod za socijalni rad za savjet o pravnim i socijalnim pitanjima). Ipak čak 9,6% ispitanika navodi kako nema nikakvih službi za pomoć osobama starije životne dobi, a 7,2% ispitanika navodi kako ne zna postoje li ikakve službe.²

Što se tiče uloge obitelji u skrbi za osobe starije životne dobi, prilikom izrade Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026. prepoznata je važnost podrške obiteljima i neformalnim njegovateljima. Obitelji koje brinu o starijim članovima suočavaju se s velikim emocionalnim i fizičkim pritiskom stoga je potrebno je osigurati resurse i programe za savjetovanje i podršku njegovateljima kako bi se kvalitetnije skrbili o starijim članovima obitelji, prepoznali promjene u njihovom mentalnom stanju i potražili stručnu pomoć kada im ista zatreba.

Međusektorska suradnja navedenih dionika na području Varaždinske županije izuzetno je važna za poboljšanje kvalitete skrbi za osobe starije životne dobi. Potrebno je stoga poticati suradnju svih dionika (javne institucije, organizacije civilnog društva, privatni sektor) kako bi se dugoročno osigurala integrirana i učinkovita skrb o osobama starije životne dobi.

² Preliminarna analiza istraživanja kvalitete života stanovnika starije dobi Varaždinske županije (autori: izv.prof.dr.sc. Marijana Neuberger, izv.prof.dr.sc. Tomislav Meštrović, Odjel za sestrinstvo, Sveučilište Sjever)

4. Analiza stanja po područjima

4.1. Zdravstvena zaštita

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti (Narodne novine 100/18 i 125/19) predviđene su mjere zdravstvene zaštite među kojima su istaknute posebne mjere zdravstvene zaštite stanovništva starijeg od 65 godina života. Nadalje, Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 80/13, 137/13 i 98/19) osiguranim osobama u ostvarenju prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje osigurava plaćanje zdravstvenih usluga u cijelosti za Preventivnu zdravstvenu zaštitu osoba starijih od 65 godina života.

Primarna zdravstvena zaštita ostvaruje se kroz tri ustanove, Dom zdravlja Varaždinske županije, Zavod za javno zdravstvo Varaždinske županije i Zavod za hitnu medicinu Varaždinske županije, kojima je osnivač Varaždinska županija te privatnu praksu iz obiteljske medicine, pedijatrijske i ginekološke djelatnosti, Ljekarnu Varaždinske županije te ljekarne u privatnom vlasništvu.³

Unutar sustava zdravstvene zaštite, na primarnoj razini, djeluju stručni medicinski timovi čiji se broj u većini slučajeva razlikuje, odnosno manji je od potrebnog broja timova, utvrđenog Mrežom javne zdravstvene službe. Na područjima na kojima se ne može osigurati minimalan broj osiguranika za koje se može organizirati tim obiteljske medicine, Varaždinska županija sufinancira rad sektorskih ambulanata (Kamenica, Vrbno, Cvetlin, Završje Podbelsko, Gornja Voća) u cilju osiguranja dostupnosti zdravstvene zaštite na području cijele županije.

Zdravstvena djelatnost na sekundarnoj razini obuhvaća specijalističko – konzilijarnu zdravstvenu zaštitu i bolničku zdravstvenu zaštitu.⁴ Sekundarna razina zdravstvene zaštite ostvaruje se kroz Opću bolnicu Varaždin, Specijalnu bolnicu za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice i zdravstvene ustanove – jedinice privatne prakse. Opća bolnica Varaždin raspolaže s 934 kreveta za potrebe bolničkog liječenja bolesnika, dok je kapacitet Specijalne bolnice Varaždinske Toplice 677 kreveta.⁵

S obzirom na starenje populacije i prikaz vodećih uzroka smrti u Varaždinskoj županiji, u prijedlogu Plana zdravstvene zaštite Varaždinske županije za razdoblje 2021. -2023. godine predložena su sljedeća prioritetna područja u zaštiti zdravlja:

1. Prevencija kardiovaskularnih bolesti
2. Zaštita duševnog zdravlja djece i mladih uz prevenciju ovisnosti
3. Prevencija i rano otkrivanje karcinoma dojke
4. Prevencija i rano otkrivanje raka debelog crijeva
5. Dugotrajna skrb i razvoj palijativne skrbi
6. Prevencija šećerne bolesti i debljine

Gerijatrijska skrb na razini RH pa tako ni Varaždinske županije nije adekvatno riješena. Specijalizacija iz gerijatrije se rijetko raspisuje a i u tom slučaju je vrlo slab odaziv. Također, ne postoje оформljeni gerijatrijski odjeli. Jedini službeni gerijatar u Hrvatskoj radi u Specijalnoj bolnici za produženo liječenje

³ Prijedlog Plana zdravstvene zaštite Varaždinske županije za razdoblje 2021. – 2023. godine

⁴ <https://www.hzzo.hr/zdravstveni-sustav-rh/zdravstvena-zastita-pokrivena-obveznim-zdravstvenim-osiguranjem/ugovoreni-sadrzaji-zdravstvene-zastite-u-rh/>

⁵ http://www.zzjzvv.hr/articlefiles/zzjzvv_ljetopis_2020.pdf

Duga Resa. Gerijatrijski odjel bi trebao biti oformljen kao akutni odjel i/ili u sklopu Odjela za produljeno liječenje. Bolesnici starije životne dobi se uglavnom zbrinjavaju na Odjelima interne medicine, a prema indikaciji i na odjelima Neurologije i kirurgije i/ili traumatologije. Kod osoba iznad 65 godina povećava se učestalost padova te udio prijeloma, čemu doprinosi staračka krhkost, pridružene i kronične bolesti. Potrebno je razmotriti formiranje Odjela gerijatrije u OB Varaždin, te poticati raspisivanje specijalizacije gerijatrije. Potrebno je razmotriti formiranje Odjela gerijatrije u OB Varaždin, te poticati raspisivanje specijalizacije gerijatrije.

Prevenција bolesti se provodi kroz sustav primarne zdravstvene zaštite i kontinuiranih javnozdravstvenih kampanja u suradnji s lokalnom zajednicom i obrazovnim institucijama, a u skladu s nacionalnim preventivnim programima. Odaziv na preventivne programe malignih bolesti je ispod željenog, stoga prostora za unaprjeđenje preventivnih programa i inicijativa usmjerenih na najčešće uzroke smrti još uvijek ima.

U sklopu Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke svake se dvije godine na mamografski pregled pozivaju žene u dobi 50-69 godina. Za osobe starije iznad 65 provodi se probir za rak debelog crijeva i rektuma korištenjem testa Hemoccult (Hemokult).

Najčešći karcinomi u Hrvatskoj od kojih boluju žene su karcinom dojke, debelog crijeva i pluća. Kod muškaraca su to karcinom prostate, kolona i pluća. Važno je putem javnozdravstvenih kampanja naglašavati poticanje prestanka pušenja još u mladoj životnoj dobi, te uvoditi preventivne programa za karcinom pluća koji uključuje jednom godišnje rendgensku sliku srca i pluća, kompletnu krvnu sliku i te određivanje tumorskih markera. Primjerice, u praksi se često kod (vidljivo) anemičnih pacijenata nakon određenih pregleda otkrije maligna bolest.

U Hrvatskoj je 2021. godine rak bio dijagnosticiran kod 13.207 muškaraca, a od raka je umrlo njih 5.907. Incidencija raka za muškarce je bila najviša u Varaždinskoj županiji. Važno je naglasiti da se 1/3 malignih bolesti može prevenirati kontrolom faktora rizika i redovitim pregledima.

Praćenje kroničnih bolesti kod populacije osoba starije dobi je izuzetno važno. Svakako je potrebna bolja kontrola faktora rizika kroničnih bolesti, koje su ujedno i glavni uzroci smrti u Hrvatskoj: a to su 1. kardiovaskularne bolesti (infarkt srca, zatajenje srca), 2. cerebrovaskularne bolesti (moždani udar), 3. šećerna bolest (ujedno je glavni uzrok smrti kod šećerne bolesti kardiovaskularni), te 4. periferna arterijska bolest, direktno povezana sa šećernom bolesti i pušenjem.

Kontrola faktora rizika je najvažnija a obuhvaća aktivnosti koje se odnose na prestanak pušenja, smanjenje unos masne hrane, povećanja fizičke aktivnosti, smanjenja unosa soli, smanjenja tjelesne mase te bolje regulacije krvnog tlaka i masnoća u krvi.

Obiteljski liječnici su iznimno važni u prevenciji i ranom otkrivanju malignih bolesti, no poradi nedostatka istih u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i velikog broja kroničnih bolesnika predlaže se dio edukacije usmjeriti na liječnike drugih specijalnosti te druge zdravstvene djelatnike.

Predlaže se poticati organizaciju informativnih događanja poput javnih tribina s ciljem okupljanja stručnjaka (specijalisti interne medicine, kardiolozi, endokrinolozi) koji će pružiti detaljne i konkretne informacije ili predavanja u manjim grupama u manjim mjestima s ciljem edukacije ciljane skupine o načinima prehrane i ostalim faktorima rizika. Posebnu pozornost potrebno je obratiti na osobe s niskim primanjima koje vrlo često teško mogu primijeniti preporuke stručnjaka zbog nedostatka financijskih sredstava.

Mentalno zdravlje starijih je direktno povezano sa usamljenošću. Smatra se da se pružanjem bolje socijalne podrške može smanjiti i incidencija anksiozno-depresivnog sindroma kod osoba starije

životne dobi. Za osobe s oboljele od demencije predlaže se organizacija dnevnih boravaka uz osiguranje prijevoza osoba od mjesta boravka. Za mentalno zdravlje svakako su bitni psiholozi koji bi trebali biti dio bolničkog palijativnog tima, kao i mobilnih palijativnih timova te neizostavni članovi timova Domova zdravlja.

Na području Varaždinske županije velika je važnost posvećena **palijativnoj skrbi** te ulaganju u razvoj sustava palijativne skrbi. U Općoj bolnici Varaždin, Službi za produženo liječenje i palijativnu skrb Novi Marof te Domu zdravlja Varaždinske županije pruža se specijalistička palijativna skrb dok ostale službe pružaju opću palijativnu skrb. Županija osigurava sredstva za rad Projektnog tima za palijativnu skrb, nabavu opreme za posudionicu pomagala te održavanje računalnog programa koji omogućava funkcionalni sustav palijativne skrbi u Varaždinskoj županiji. Također, Skupština Varaždinske županije, 29.11.2018. godine usvojila je Strategiju razvoja palijativne skrbi u Varaždinskoj županiji za razdoblje 2018 – 2021.

Odjel palijativne skrbi u Novom Marofu, smješten je u novom centralnom spojnom objektu s ukupno 89 bolesničkih postelja.⁶ Osim bolničkih kreveta ugovorenih s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, postoji i Bolnički odsjek za zbrinjavanje osoba starije životne dobi uz osobno plaćanje s ukupno 20 mjesta.⁷ U sklopu djelatnosti za palijativnu skrb Doma zdravlja Varaždinske županije ugovorena su 2 koordinatora za palijativnu skrb u Centru za koordinaciju palijativne skrbi te 1 mobilni palijativni tim koji čine 1 liječnik i 1 medicinska sestra.

U varaždinskoj županiji postoji kontinuirana edukacija profesionalaca vezana uz palijativnu skrb, no u daljnjem razvoju palijativne skrbi Varaždinske županije potrebo je edukaciju profesionalaca usmjeriti na ključne točke kao što su: rano prepoznavanje osoba s potrebom za palijativnom skrbi, način uključivanja u specijalističku palijativnu skrb, razumijevanje funkcioniranja i djelokruga rada specijalističkih službi (odjel palijativne skrbi, posudionice pomagala, volonteri, mobilni palijativni tim, koordinator za palijativnu skrb).

Potreban je razvoj smjernica za rano prepoznavanje osoba s potrebom za palijativnom skrbi i upućivanje istih u specijalističku palijativnu skrb. Potrebno je nastaviti sa javno zdravstvenim prosvjećivanjem populacije sa svrhom destigmatizacije palijativne skrbi te senzibilizirati javnost o palijativi.

S ciljem daljnjeg razvoja palijativne skrbi u Varaždinskoj županiji važno je nastaviti raditi na razvoju Nacionalnog centra palijativne skrbi, ulagati u zapošljavanje adekvatnog kadra, te poticati otvaranje Dnevnih bolnica za palijativne bolesnike (u suradnji s HZZO). Potrebno je povezivati skrb koju pružaju mobilni palijativni timovi i koordinator za palijativnu skrb sa Nacionalnim centrom kako bi korisnici imali kontinuiranu i kvalitetnu skrb bez obzira na mjesto pružanja skrbi.

⁶<https://zdravlje.gov.hr/UserDocImages/2018%20Programi%20i%20projekti/NP%20RAZVOJA%20PALIJATIVNE%20SKRBI%20RH%202017-2020-%20usvojen%2018.10.2017..pdf>

⁷ <https://obv.hr/organizacijska-struktura/sluzba-produzeno-lijecenje-i-palijativnu-skrb-novi-marof-18/>

Tablica 2: Skupine/grupe bolesti za procjenu minimalne potrebe za pružanje palijativne skrbi

Skupine/grupe bolesti za procjenu minimalne potrebe za pružanje palijativne skrbi	Godina			
	2017.	2018.	2019.	ukupno
Novotvorine (C 00-D 48)	588	545	562	1.695
Insuficijencija srca (I 11, I 13, I 50)	144	129	185	458
Bubrežna insuficijencija (N 10, N 11, N 12, N 13, N 18)	26	21	35	82
Zatajenje jetre (K 70, K 71, K 72)	51	75	61	187
Kronična opstrukt. plućna bolest (J 40- J 44)	59	67	65	191
Spinalna mišićna atrofija i sindr. u vezi s njom (G 12)	1	1	0	2
Parkinsonova bolest (G 20)	17	14	13	44
Alzheimerova bolest (G 30)	16	15	15	46
Sveukupno:	902	867	936	2.705
Broj umrlih upisanih u Županijski registar palijativnih bolesnika	212	199	213	624
UKUPNO UMRILI OD SVIH BOLESTI	2.254	2.179	2.230	6.663
Udio umrlih od bolesti koje zahtijevaju palijativnu skrb	26,09	25,01	25,20	25,44

Izvor: Plan zdravstvene zaštite Varaždinske županije za razdoblje 2021. – 2023. godine

Rezultati istraživanja o kvaliteti života osoba starije životne dobi, vezano uz zdravstveni pristup i podršku (dob/mirovinu) su sljedeći⁸:

- **Obiteljski liječnik:**
 - o **p-vrijednost:** 0,0014
 - o **Tvrđnja:** „*Obiteljski liječnik mi je blizu mjesta stanovanja.*“
 - o Stariji ispitanici prijavljuju udaljeniju lokaciju obiteljskog liječnika u usporedbi s mlađima.
- **Ljekarna:**
 - o **p-vrijednost:** 0,041
 - o **Tvrđnja:** „*Ljekarna mi je blizu mjesta stanovanja.*“
 - o Starije dobne skupine osjećaju poteškoće u pristupu ljekarnama i navode udaljeniju lokaciju iste.
- **Dostupnost zdravstvene podrške:**
 - o **p-vrijednost:** 0,0025
 - o **Kontekst tvrdnje:** utjecaj dostupnosti zdravstvenih usluga (liječnika, ljekarne) na kvalitetu života
 - o Stariji ispitanici prijavljuju veći utjecaj dostupnosti navedenih zdravstvenih usluga na kvalitetu života.
- **Obiteljski liječnik:**
 - o **p-vrijednost:** 0,017
 - o **Tvrđnja:** „*Obiteljski liječnik mi je blizu mjesta stanovanja.*“

⁸ Kvaliteta života osoba starije životne dobi u Varaždinskoj županiji – preliminarni rezultati istraživanja, izv.prof.dr.sc. Marijana Neuberg, izv.prof.dr.sc. Tomislav Meštrović, Odjel za sestrinstvo, Sveučilište Sjever

- Ispitanici s nižim mirovinama prijavljuju dalju lokaciju obiteljskog liječnika u usporedbi s onima s višim mirovinama: mogući utjecaj financijskog statusa na dostupnost zdravstvene skrbi
- **Poznavanje stručnjaka:**
 - **p-vrijednost:** 0,032
 - **Tvrdnja:** „Ako sam usamljen/a, poznajem stručnjake u mjestu stanovanja kojima se mogu javiti.“
 - Ispitanici s nižim primanjima manje su upoznati s dostupnim stručnjacima za podršku – utjecaj na socijalnu podršku i mentalno zdravlje

Kada govorimo o osiguranju adekvatne zdravstvene skrbi za osobe starije dobi važno je naglasiti problematiku korištenja lijekova koji se nadoplaćuju (posebice skuplji lijekovi na B listi). Uglavnom se radi o dijabetičarima i srčanim bolesnicima koji koriste lijekove za bolju kontrolu šećerne bolesti, srčanog zatajenja, terapiju protiv zgrušavanja krvi prvenstveno kod srčanih aritmija i dubokih venskih tromboza. Kako neki od tih lijekova smanjuju smrtnost za više od 25% svakako su neophodni za bolesnike no u praksi se često ne koriste od strane osoba starije životne dobi zbog niskih primanja.

Dodatno, važno je spomenuti i ovisnosti, primarno ovisnost o alkoholu, kao važan faktor kvalitete života ne samo mladih već i starijih. Ovisnost se veže uz veći mortalitet, smanjenu kvalitetu života, nasilje u obitelji i slične probleme. Predlaže se poticanje što većeg broja preventivnih aktivnosti.

4.2. Socijalna skrb

Varaždinska županija ima razvijen sustav socijalne skrbi, koji se temelji na nacionalnom okviru definiranom u Zakonu o socijalnoj skrbi (NN150/24) i Nacionalnom planu razvoja socijalnih usluga 2021. – 2027. Ovi dokumenti naglašavaju važnost osiguravanja socijalnih usluga za ranjive skupine, uključujući osobe starije životne dobi.

U Varaždinskoj županiji djeluju četiri područna ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad - područni uredi Varaždin, Ivanec, Novi Marof i Ludbreg koji pružaju usluge kao što su zajamčena minimalna naknada, pomoć za uzdržavanje, doplatka za njegu te pravo na osobnu invalidninu.. Prema podacima Upravnog odjela za zdravstvo i socijalnu skrb, na području Županije djeluje osam velikih domova socijalne skrbi za starije i nemoćne osobe, od čega jedan županijski dom te sedam domova kojima su osnivači privatne osobe, ukupnog smještajnog kapaciteta za 963 korisnika. U Varaždinskoj županiji razvijena je mreža malih obiteljskih domova, smještajnog kapaciteta do 20 kreveta za starije i nemoćne te odrasle osobe s mentalnim oštećenjima. Trenutno u evidenciji postoji 28 obiteljskih domova što znači da je unatrag 8 godina porastao broj takvih domova za 5, a njihov ukupni smještajni kapacitet iznosi 502. Izvaninstitucionalnu skrb, starijim i nemoćnim osobama pružaju tri udruge s 198 korisnika. Pomoć u kući osobama starije životne dobi i osobama s invaliditetom pruža jedna udruga koja ima 17 korisnika. Zbog otežane funkcionalne sposobnosti i narušenog zdravstvenog stanja starijih i ostalih osoba kojima je potrebna pomoć neophodno je osigurati primjerene usluge dugotrajne intenzivne skrbi u vlastitom domu kao i dostatne smještajne kapacitete. Varaždinska županija nema velik smještajni kapacitet u ustanovama za rehabilitaciju i dugotrajnu skrb, a nedostaje i bolja organizacija resursa i integracija

sustava dugotrajne skrbi na razini zajednice i skrbi u kući, čime bi se znatno unaprijedila kvaliteta skrbi i života pacijenata, ali i išlo u korak s europskim trendovima deinstitucionalizacije.⁹

S obzirom na visok udio osoba treće životne dobi, Županija od 2002. godine financira program pomoći u kući koji provodi Društvo Crvenog križa Varaždinske županije. U program je 2020. godine bilo uključeno 158 korisnika starije dobi s područja Varaždinske županije. Od 2011. godine program uključuje i zapošljavanje teže zapošljivih osoba, uglavnom žena srednje životne dobi, tzv. gerontodomačica, kroz javne radove koje sufinancira Hrvatski Zavod za zapošljavanje. Trenutno su na programu zaposlene 4 osobe i to jedna medicinska sestra i 3 gerontodomačice.¹⁰ Prema podacima Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike u periodu od 2011. do 2018. godine broj korisnika institucionalnog smještaja u Varaždinskoj županiji povećao se za 15,5%, a broj zahtjeva za smještajem je u stalnom porastu, što prati postojeći trend rasta starije populacije na području županije. Na inicijativu Varaždinske županije u svrhu razvijanja izvaninstitucionalne skrbi osoba treće životne dobi djeluje Dnevni centar pri Domu za starije i nemoćne osobe Varaždin, kapaciteta 12 korisnika. Tijekom 2019. godine uslugu poludnevnog boravka koristilo je 17 korisnika, a 2020. godine, do kraja studenog, 15 korisnika.¹¹ Obzirom na povećane potrebe nužno je raditi na povećanju kapaciteta za institucionalni i izvaninstitucionalni smještaj osoba treće životne dobi posebice za nepokretne osobe starije životne dobi i osobe s invaliditetom kojima je često ova usluga u domovima u javnom vlasništvu nedostupna zbog popunjenosti kapaciteta.¹²

Na području Varaždinske županije djeluju četiri Područna ureda Zavoda za socijalni rad, koji pružaju:

- Osnovne usluge socijalne pomoći, uključujući financijsku podršku,
- Smještaj u socijalnim ustanovama,
- Psihološku i pravnu pomoć,
- Programe zapošljavanja i obrazovanja za povećanje socijalne uključenosti.

Ova mreža usluga omogućuje holistički pristup potrebama korisnika, čime se doprinosi smanjenju socijalne isključenosti, što je prioritet i Nacionalnog plana borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2021.–2027.¹³

Osobe u riziku od siromaštva

Jedan od relevantnih pokazatelja rizika od siromaštva odnosi se na udio primatelja socijalnih pomoći u ukupnom broju stanovnika županije. Prema Nacionalnom izvješću o siromaštvu za 2023. godinu (DZS), 1,27% stanovništva Varaždinske županije koristilo je socijalnu pomoć, što je ispod nacionalnog prosjeka od 1,4%. Međutim, ranjive skupine poput djece, osoba starije životne dobi, beskućnika i osoba s invaliditetom i dalje su u znatnom riziku od siromaštva. Nacionalni plan razvoja sustava socijalne zaštite 2021.–2027. predlaže mjere za suzbijanje siromaštva, uključujući povećanje dostupnosti socijalnih usluga u ruralnim područjima i razvoj integriranih usluga za osobe starije životne dobi, poput kućne njege i mobilnih timova. U Varaždinskoj županiji osobe starije životne dobi, koje čine značajan dio populacije, ovise o socijalnim transferima, a njihova ograničena mobilnost i niži prihodi dodatno povećavaju rizik od siromaštva.¹⁴

⁹ Plan razvoja Varaždinske županije za razdoblje od 2021.–2027. godine

¹⁰ Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Varaždinske županije, 2020. godina

¹¹ Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Varaždinske županije, 2020. godina

¹² Plan razvoja Varaždinske županije za razdoblje od 2021.–2027. godine

¹³ Nacrt Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.–2026.

¹⁴ Nacrt Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.–2026.

Najviše stope rizika od siromaštva u 2019. zabilježene su u jednočlanim kućanstvima i to u onima koje čine osobe u dobi od 65 ili više godina, 50,3% te u onima koje čine žene (48,7%).¹⁵

Među staračkim domaćinstvima, osobe koje ne primaju mirovinu predstavljaju posebno ranjivu skupinu, izloženu peterostruko većem riziku od siromaštva od državnog prosjeka. Čak su i osobe koje primaju mirovinu izložene gotovo dvostruko većem riziku od siromaštva od nacionalnog prosjeka. Umirovljene osobe podložnije su siromaštvu u ruralnim područjima od umirovljenih osoba u urbanim područjima. Rangiranjem regija po razini incidencije siromaštva Varaždinska županija pripada središnjoj regiji, odnosno području umjerenog do visokog rizika od siromaštva, ovisno radi li se o urbanim ili ruralnim dijelovima.¹⁶

U sklopu izrade Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026. provedena je analiza potreba i kapaciteta pružatelja usluga u skladu s Pravilnikom o jedinstvenoj metodologiji za procjenu potreba (NN 90/2023). Podaci su prikupljeni iz različitih izvora, uključujući područne urede Hrvatskog zavoda za socijalni rad policiju, Zavod za javno zdravstvo te pružatelje socijalnih usluga. Podaci o dostupnosti socijalnih usluga za osobe starije životne dobi navode se u nastavku:

OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI SNIŽENIH FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI¹⁷

Socijalne usluge predviđene Zakonom o socijalnoj skrbi

U Varaždinskoj županiji živi 2122 osobe starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti, za koje su predviđene određene socijalne usluge temeljem Zakona o socijalnoj skrbi. Usluga pomoći u kući, koja uključuje organiziranje prehrane, predviđena je za 615 osoba, ali je trenutno koristi samo 93 korisnik, što ukazuje na veliku potrebu. Uslugu pomoći u kući bez organiziranja prehrane, koja je također predviđena za 615 osoba, koristi 325 korisnika.

Istovremeno, usluge smještaja ili organiziranog stanovanja pokazuju značajan porast broja korisnika u odnosu na očekivanja. Predviđeni broj korisnika iznosi 785, dok uslugu smještaja koristi 1,438 korisnika; smještaj u domu za 1. 289 korisnika; smještaj kod fizičke osobe ili udomiteljske obitelji 149 korisnika. Varaždinska županija ima jako dobru mrežu socijalnih usluga za osobe starije životne dobi, ali i dalje zbog socio demografskih potreba liste čekanja za domove su velike te je potreba sve veća.

Druge inovativne i projektno financirane usluge iz sustava socijalne skrbi

U Varaždinskoj županiji usluga organiziranog prijevoza i pratnje predviđena je za 615 osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti, dok je trenutno 181 korisnik. Alarmni dojavni sustav, poput SOS narukvica, predviđen je za 870 osoba, no trenutno ga nitko ne koristi, što predstavlja ozbiljan manjak u implementaciji ove usluge. Stanovanje u vlastitom domu uz intenzivnu i kontinuiranu podršku predviđeno je za 170 osoba, dok ga koristi 548 korisnika, što ukazuje na veću potražnju od procijenjene.

Druge inovativne i projektno financirane usluge iz sustava socijalne skrbi druge usluge iz sektora zdravstva

¹⁵ www.dzs.hr; Pr 14.1.1.; Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti u 2019.

¹⁶ Socijalni plan Varaždinske županije za razdoblje 2014.-2020.

¹⁷ Osobe starije životne dobi ovisne o tuđoj pomoći i njezi, sukladno Pravilniku o jedinstvenoj metodologiji za procjenu potreba (NN90/2023) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_08_90_1398.html

Usluga njege u kući¹⁸ predviđena je za 29% ukupnog broja osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti. Očekivani broj korisnika usluge iznosi 615. Broj korisnika koji trenutno koriste uslugu je 48.

OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI NARUŠENA MENTALNOG ZDRAVLJA¹⁹

Socijalne usluge predviđene Zakonom o socijalnoj skrbi

U Varaždinskoj županiji živi 19.263 osoba starije životne dobi narušenog mentalnog zdravlja. Razlika između očekivanog broja korisnika usluge boravka (5779) i trenutnog broja korisnika (79) iznosi 5700 osoba, što ukazuje na značajnu neusklađenost između predviđenih potreba i trenutne dostupnosti usluge. Kod usluge savjetovanja ili psihosocijalne podrške, razlika između očekivanih 3853 korisnika i trenutnih 318 korisnika (savjetovanje: 9 korisnika, psihosocijalno savjetovanje: 46 korisnika; psihosocijalna podrška za odraslu osobu starije dobi: 263 korisnika) iznosi 3770 osoba, što dodatno potvrđuje ozbiljan nedostatak pristupa ovim ključnim uslugama za starije osobe s narušenim mentalnim zdravljem.

Druge inovativne i projektno financirane usluge iz sustava socijalne skrbi ili kroz sektor civilnog društva

U Varaždinskoj županiji usluga kluba ili centra za druženje osoba starije životne dobi, predviđena za 50% osoba s teškoćama mentalnog zdravlja koje su motivirane za sudjelovanje, ima očekivani broj korisnika od 9632. Trenutno, međutim, nitko ne koristi ovu uslugu. Ovi podaci pokazuju potrebu za dodatno jačanje i osnaživanje pružatelja socijalnih usluga kako bi se ova usluga implementirala.

OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI OBOLJELE OD DEMENCIJE

Druge usluge iz sektora zdravstva

U Varaždinskoj županiji živi 670 osoba starije životne dobi oboljelih od demencije. Kontinuirana njega u kući predviđena je za 30% ukupnog broja oboljelih, odnosno za 201 osobu. Trenutno ovu uslugu ne koristi niti jedna osoba. Preporučuje se uspostava usluge kontinuirane njege u kući za osobe oboljele od demencije kako bi se osigurala primjerena podrška ovoj skupini i njihovim obiteljima te unaprijedila kvaliteta skrbi.

OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI KOJE IMAJU NJGOVATELJE KOJIMA JE POTREBNA PODRŠKA

Socijalne usluge predviđene Zakonom o socijalnoj skrbi

Procjenjuje se da u Varaždinskoj županiji žive 424 osobe koje imaju negovatelje kojima je potrebna podrška. Usluga savjetovanja obitelji, psihosocijalnog savjetovanja i psihosocijalne podrške predviđena je za 110% ovoga broja, odnosno za 424 korisnika. Trenutno uslugu koristi 3 korisnika. Preporučuje se razvoj i provedba usluge kako bi se osigurala potrebna podrška negovateljima, čime bi se unaprijedila njihova kvaliteta života i olakšala skrb za osobe starije životne dobi.

¹⁸ Sukladno Pravilniku o jedinstvenoj metodologiji za procjenu potreba (NN90/2023) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_08_90_1398.html

¹⁹ Osobe starije životne dobi s neurozama i drugim duševnim poremećajima (N=204 049), sukladno Pravilniku o jedinstvenoj metodologiji za procjenu potreba (NN90/2023) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_08_90_1398.html

Druge inovativne i projektno financirane usluge iz sustava socijalne skrbi

U Varaždinskoj županiji usluga privremenog ili povremenog smještaja radi predaha od skrbi predviđena je za 30% osoba starije životne dobi s njegovateljima što iznosi 127 korisnika. Trenutačno ovu uslugu ne koristi niti jedna osoba. Usluga privremene njege u kući radi predaha od skrbi predviđena je za isti postotak, što odgovara 297 korisnika no niti jedna osoba ne koristi ovu uslugu. Ove razlike ukazuju na potpunu neprovedbu predviđenih usluga koje su ključne za olakšanje tereta njegovatelja i pružanje prijeko potrebnog predaha od njihove zahtjevne uloge. Ovi podaci ukazuju na potpunu odsutnost predviđenih usluga koje su ključne za podršku njegovateljima i njihovo rasterećenje. Preporučuje se edukacija neformalnih njegovatelja o mogućnostima sustava te uspostava i prilagodba ovih usluga kako bi se odgovorilo na potrebe njegovatelja i unaprijedila kvaliteta skrbi za osobe starije životne dobi.

OSOBE KOJE IMAJU POTREBU ZA PALIJATIVNOM SKRBI²⁰

Socijalne usluge predviđene Zakonom o socijalnoj skrbi i druge inovativne i projektno financirane usluge iz sustava socijalne skrbi

Od formalnog uspostavljanja palijativne skrbi 2016. godine, u Varaždinskoj županiji pomoć je pružena za oko 4.500 korisnika i njihovih obitelji, dok godišnje prosječno skrbi za 450 korisnika. Dana 31. kolovoza 2023., u Županijski registar palijativne skrbi bilo je upisano 455 korisnika koji su primali skrb kod kuće, uz 10-15 hospitaliziranih. Procjenjuje se da godišnje palijativnu skrb treba 940 korisnika, što ukazuje na potrebu za ranim prepoznavanjem i uključivanjem u palijativnu skrb te uključivanje službi iz zdravstvenog i socijalnog sustava koje su dostupne na području stanovanja korisnika. S obzirom na starenje stanovništva i sve većih komorbiditeta te produljenja životnog vijeka za razvoj gerijatrijske palijativne skrbi potreban je razvoj usluga iz domene socijalnih potreba.

Kao ključni izazovi razvoja palijativne skrbi Socijalnim planom Varaždinske županije za razdoblje 2024.-2026. istaknuto je sljedeće: omogućavanje korisnicima prioritetno ostvarivanje socijalnih prava kako bi se izbjegla kašnjenja uzrokovana administrativnim procedurama; koordinacija usluga (svaka služba treba imati zaduženu osobu za kontakt radi brze organizacije usluga poput psihosocijalne podrške, pomoći u kući, posudionice pomagala i specifičnih usluga za djecu); financiranje (istražiti različite izvore financiranja kako bi se osigurale besplatne usluge iz domene socijalne skrbi za korisnike koji su uključeni u palijativnu skrb i njihove obitelji te podrška obitelji u pružanju neformalne skrbi u njihovom domu kroz usluge socijalne skrbi (dostava obroka, dostave lijekova, čišćenja, pripreme obroka i ostalih kućanskih poslova).

Socijalnim Varaždinske županije za razdoblje 2024.-2026. također je predložena vizija za budućnost razvoja palijativne skrbi u Varaždinskoj županiji koja obuhvaća osnivanje Nacionalnog centra palijativne skrbi, zatim proširenje specijaliziranih usluga koje uključuju Nacionalni centar za respiratorne bolesti i proširenje kapaciteta Nacionalnog rehabilitacijskog centra za osobe s bolestima i oštećenjima kralježnične moždine Specijalne bolnice Varaždinske Toplice te uspostava fonda za dodatnu podršku palijativnim korisnicima i njihovim obiteljima.

Kao primjer dobre prakse može se navesti djelovanje Centara za koordinaciju palijativne skrbi/Koordinator za palijativnu skrb te mobilnog palijativnog tima koji od 2016. godine osiguravaju

²⁰ Terminalno bolesne osobe, sukladno Pravilniku o jedinstvenoj metodologiji za procjenu potreba (NN90/2023) https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2023_08_90_1398.html

kontinuitet zdravstvene skrbi osobama s potrebom za palijativnom skrbi gdje god se one nalaze na području Varaždinske županije. Važno je istaknuti iznimnu suradnju istih s Općom bolnicom Varaždin, Odjelom za palijativnu skrb Novi Marof. Vidljiva je povezanost zdravstvenih i socijalnih službi za poboljšanje skrbi u kući, suradnja s lokalnom i regionalnom samoupravom vezano uz pružanje podrške korisnicima u potrebi, suradnja sa znanstvenom zajednicom u edukaciji, s nadležnim komorama i ministarstvima u izradi smjernica i dokumenata u unapređenju skrbi.

Jedinstveni primjer stacionarne palijativne skrbi je i Odjel palijativne skrbi Novi Marof koji je otvoren 2018. u sklopu projekta "Izgradnje spojnog objekta između Odjela II i Odjela III sa servisnom internom prometnicom i opremanje Službe za produženo liječenje i palijativnu skrb Novi Marof" a sredstva za isto bila su osigurana iz Europskog fonda za regionalni razvoj, Operativnog programa "Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020."

Centar za koordinaciju palijativne skrbi Dom zdravlja Varaždinske županije dobio je „Posebno priznanje za najbolju međunarodnu praksu“ 2023. godine u Portorožu, Slovenija. Za poboljšanje kvalitete skrbi važan je i priručnik "Dostojanstvo do samoga kraja života" izdan pri Domu zdravlja Varaždinske županije koji je namijenjen svima koji pružaju palijativnu skrb kao pomoć u radu te brošura „Kroz odškrinuta vrata: upoznajmo volontiranje“ izdan od strane Udruge za palijativnu pomoć „Srce“ Novi Marof koja prikazuje važnost volontiranja u palijativnoj skrbi.

U sklopu izrade Socijalnog plana Varaždinske županije za razdoblje 2024.-2026. izrađena je procjena potreba za socijalnim uslugama za osobe starije životne dobi (Tablica 4.)

Tablica 3. Procjena potreba za socijalnim uslugama za osobe starije životne dobi

BROJ OSOBA STARIJE ŽIVOTNE DOBI U RIZIKU U ŽUPANIJI	% OSOBA STARIJE ŽIVOTNE DOBI U RIZIKU U POTREBI ZA SOCIJALNIM USLUGAMA	Broj osoba starije životne dobi u riziku u potrebi za socijalnom uslugom (očekivani broj korisnika)	Postojeći broj osoba starije životne dobi u riziku koji koriste navedenu uslugu	Razlika između broja osoba starije životne dobi u potrebi te broja osoba starije životne dobi koji sada koriste uslugu
OSOBE STARIJE ŽIVOTNE DOBI SNIŽENIH FUNKCIONALNIH SPOSOBNOSTI	SOCIJALNE USLUGE PREDVIĐENE ZAKONOM O SOCIJALNOJ SKRBI			
	Pomoć u kući koja uključuje organiziranje prehrane 29 % osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti	615	73	542
	Pomoć u kući koja ne uključuje organiziranje prehrane 29 % osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti	615	325	290
	Smještaj (krizni ili u drugim okolnostima) ili organizirano stanovanje za osobe starije životne dobi 37 % osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti	785	Smještaj u domu 1289 Smještaj koji organizira vjerska zajednica/udruga Smještaj kod fizičke osobe ili udomiteljske obitelji 149 Organizirano stanovanje	423
	DRUGE INOVATIVNE I PROJEKTNO FINANCIRANE USLUGE IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI			
	Organizirani prijevoz i pratnja za starije i nemoćne osobe 29 % osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti	615	181	434
	Alarmni dojavni sustav za osobe starije životne dobi (npr. SOS narukvice) 41 % osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti	870	0	870
	Stanovanje u vlastitom domu uz intenzivnu i kontinuiranu podršku 8 % osoba starije životne dobi sniženih funkcionalnih sposobnosti	170	548	378
	DRUGE INOVATIVNE I PROJEKTNO FINANCIRANE USLUGE IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI DRUGE USLUGE IZ SEKTORA ZDRAVSTVA			

	Njega u kući 29 % starijih osoba sniženih funkcionalnih sposobnosti	615	48	567
STARIJE OSOBE NARUŠENA MENTALNOG ZDRAVLJA	SOCIJALNE USLUGE PREDVIĐENE ZAKONOM O SOCIJALNOJ SKRBI			
	Boravak 30 % starijih osoba sa teškoćama mentalnog zdravlja motiviranih za uslugu	5779	94	5685
	Savjetovanje ili psihosocijalno savjetovanje ili psihosocijalna podrška za odraslu osobu starije dobi 20 % starijih osoba s teškoćama mentalnog zdravlja motiviranih za uslugu	3853	Savjetovanje 9 Psihosocijalno savjetovanje 46 Psihosocijalna podrška za odraslu osobu starije dobi 263	3535
	DRUGE INOVATIVNE I PROJEKTN O FINANCI RANE USLUGE IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI ILI KROZ SEKTOR CIVILNOG DRUŠTVA			
	Klub/centar za druženje starijih osoba 50 % starijih osoba s teškoćama mentalnog zdravlja motiviranih za uslugu	9632	0	9632
STARIJE OSOBE OBOLJELE OD DEMENCIJE	DRUGE USLUGE IZ SEKTORA ZDRAVSTVA			
	Kontinuirana njega u kući za oboljele od demencije 30 % starijih oboljelih od demencije	201	0	201
BROJ STARIJIH OSOBA KOJI IMAJU NJEGOVATELJA KOJIMA JE POTREBNA PODRŠKA	SOCIJALNE USLUGE PREDVIĐENE ZAKONOM O SOCIJALNOJ SKRBI			
	Savjetovanje obitelji ili psihosocijalno savjetovanje obitelji ili psihosocijalna podrška članovima obitelji starije osobe 100 % starijih osoba koji imaju negovatelja/skrbnika kojima je potrebna podrška	424	Savjetovanje 3 Psihosocijalno savjetovanje Psihosocijalna podrška	421
	DRUGE INOVATIVNE I PROJEKTN O FINANCI RANE USLUGE IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI			
	Privremeni/povremeni smještaj radi predaha od skrbi 30 % starijih osoba koji imaju negovatelja/skrbnika kojima je potrebna podrška	127	0	127
	Usluga privremene njege u kući radi predaha od skrbi 70 % starijih osoba koji imaju negovatelja/skrbnika kojima je potrebna podrška	297	0	297

TERMINALNO BOLESNE OSOBE	DRUGE INOVATIVNE I PROJEKTNO FINANCIRANE USLUGE IZ SUSTAVA SOCIJALNE SKRBI			
	DRUGE USLUGE IZ SEKTORA ZDRAVSTVA			
	Palijativna skrb u kući 80 % korisnika u potrebi za palijativnom skrbi			
	Stacionarna palijativna skrb 20 % korisnika u potrebi za palijativnom skrbi			

Izvor: Socijalni plan Varaždinske županije 2024.-2026.

Iz analize dostupnih podataka vidljivo je da Varaždinska županija pokazuje značajan potencijal za daljnje unaprjeđenje socijalnih usluga, temeljen na postojećim primjerima dobre prakse i osnaženom pristupu potrebama svih korisnika. Sustavnim razvojem i boljom koordinacijom mogu se osigurati održivi modeli podrške i unaprijediti kvaliteta života svih ranjivih skupina.²¹

Na temelju analiza su stoga proizašle preporuke za unaprjeđenje sustava socijalnih usluga s ciljem smanjenja razlika između potreba i dostupnih usluga te povećanje kvalitete života građana Varaždinske županije:

1. Unaprjeđenje postojećih usluga: Daljnje jačanje dobro razvijenih programa, poput mentalnog zdravlja djece, pomoći u kući i palijativne skrbi, kako bi se omogućila veća obuhvatnost korisnika.
2. Razvoj novih usluga: Uspostava dodatnih programa socijalnog mentorstva, privremenog smještaja i podrške njegovateljima te inovativnih programa za izbjeglice i pripadnike romske zajednice.
3. Suradnja među sektorima: Jačanje koordinacije između socijalnog, zdravstvenog i obrazovnog sektora kako bi se osigurala sveobuhvatna podrška korisnicima.
4. Edukacija i informiranje: Povećanje ulaganja u edukaciju stručnog kadra te informiranje korisnika o postojećim uslugama.
5. Razvoj infrastrukture: Usmeravanje sredstava na širenje kapaciteta za usluge pomoći u kući, privremene njege i specijalizirane programe za starije osobe i osobe s invaliditetom.

Plan razvoja socijalnih usluga Varaždinske županije za razdoblje 2024. - 2026. usmjeren je na poboljšanje kvalitete života korisnika socijalne skrbi, povećanje dostupnosti usluga te jačanje kapaciteta pružatelja. Ključni prioriteti uključuju povećanje smještajnih kapaciteta za najranjivije skupine, razvoj inovativnih usluga poput mobilnih timova i savjetovališta, te proširenje dostupnosti usluga u ruralnim područjima. Fokus je i na jačanju prevencije, osnaživanju korisnika i boljoj koordinaciji dionika u sustavu socijalne skrbi.

²¹ Socijalni plan Varaždinske županije za razdoblje 2014.-2020.

Tablica 4. Popis pružatelja socijalnih usluga na području Varaždinske županije

NAZIV USTANOVE	USLUGA	BROJ KORISNIKA USLUGE
Ben d.o.o. – Dom Benko	Boravak – osobe starije životne dobi	30
Caritas Varaždinske biskupije	Pučka kuhinja i/ili dostava pripremljenih gotovih obroka (koji nisu obuhvaćeni uslugom pomoć u kući)	220
Caritasov dom za starije i nemoćne osobe "Sv. Ivan Krstitelj" Ivanec	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 120
Centar za pružanje usluga u zajednici Varaždin	Boravak – osobe s invaliditetom	13
	Specijalizirani prijevoz i pratnja – osobe s invaliditetom	9
Centar za rehabilitaciju Varaždin	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe s invaliditetom	Organizirano stanovanje 33 Dom socijalne skrbi 91
Dom greda d.o.o.	Smještaj – starije i teško bolne odrasle osobe	14
Obiteljski dom za starije i nemoćne Levanić	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 20
Dom za starije i teško bolesne osobe Ljuba voda	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 60
Dom Mraz d.o.o.	Smještaj ili organizirano stanovanje - odrasle osobe s mentalnim oštećenjem i ovisnici	49
Dom Novi život	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 69
Dom socijalne skrbi za starije i nemoćne osobe Varaždin	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 138
Dom za starije i nemoćne osobe "Sv.Josip"	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 18
Dom sv. Terezije	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 19
Dom Vuković	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 10
Dom za odrasle osobe Bistričak	Smještaj ili organizirano stanovanje - odrasle osobe s mentalnim oštećenjem i ovisnici	Organizirano stanovanje 16 Dom socijalne skrbi 200
Dom za odrasle Jalžabet	Smještaj ili organizirano stanovanje - odrasle osobe s mentalnim oštećenjem	Organizirano stanovanje 5 Dom socijalne skrbi 101
Dom za starije i nemoćne osobe Dom Sv. Ane	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	82
Dom za starije i nemoćne osobe Matija	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 85
	Pomoć u kući koja uključuje organiziranje prehrane – osobe starije životne dobi	51

Dom za starije i nemoćne osobe Varaždin	Boravak – osobe starije životne dobi	9
	Smještaj ili organizirano stanovanje – osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 360
Dom za starije i nemoćne osobe Iris	Smještaj ili organizirano stanovanje – osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 19
Društvo Crvenog križa Varaždinske županije	Pomoć u kući koja ne uključuje organiziranje prehrane – osobe starije životne dobi	67
Društvo osoba s invaliditetom Varaždin	Psihosocijalna podrška – odrasle osobe s invaliditetom	32
	Pomoć u kući – osobe s invaliditetom	2
	Pomoć u kući koja ne uključuje organiziranje prehrane – osobe starije životne dobi	58
	Usluga osobne asistencije – osobe s invaliditetom	25
	Specijalizirani prijevoz i pratnja – odrasle osobe s invaliditetom	87
Hrvatski Crveni križ Gradsko društvo Crvenog križa Varaždin	Pomoć u kući koja ne uključuje organiziranje prehrane – osobe starije životne dobi	1
	Usluga osobne asistencije – osobe s invaliditetom	3
	Organizirani prijevoz i pratnja – starije i nemoćne osobe	181
	Pučka kuhinja i/ili dostava pripremljenih gotovih obroka – Građani u prehrambenoj deprivaciji	2
	Posudionica i servisiranje ortopedskih i medicinskih pomagala – osobe u riziku od siromaštva sa kroničnim bolestima	241
Hrvatski Crveni križ Gradsko društvo Crvenog križa Ludbreg	Psihosocijalna podrška – osobe starije životne dobi	35
	Psihosocijalno savjetovanje – osobe starije životne dobi	35
	Pomoć u kući koja ne uključuje organiziranje prehrane – osobe starije životne dobi	133
	Stanovanje u vlastitom domu uz intenzivnu i kontinuiranu podršku – osobe starije životne dobi	133
	Posudionica i servisiranje ortopedskih i medicinskih pomagala	Ne znaju točan broj korisnika
Hrvatski Crveni križ Gradsko društvo Crvenog križa Ivanec	Psihosocijalna podrška – osobe starije životne dobi	48
	Pomoć u kući – osobe s invaliditetom	48
	Pomoć u kući koja uključuje organiziranje prehrane – osobe starije životne dobi	42
	Stanovanje u vlastitom domu uz intenzivnu i kontinuiranu podršku – osobe starije životne dobi	157

	Socijalna samoposluga i/ili dostava/podjela namirnica - odrasli građani	574
	Njega u kući - osobe starije životne dobi	48
	Posudionica i servisiranje ortopedskih i medicinskih pomagala - osobe u riziku od siromaštva sa kroničnim bolestima	7
	Podrška u zapošljavanju - Građani u teškoj materijalnoj i socijalnoj deprivaciji	8
Naš dom 365, Organizacijska jedinica Dom Dragica	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 20
Obiteljski dom za starije i nemoćne osobe, vl. Gabrijela Kosanović	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 7
Obiteljski dom za stare i nemoćne Jamnik	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj kod fizičke osobe ili udomiteljske obitelji 19
Obiteljski dom Jelenski	Boravak - osobe starije životne dobi	15
Obiteljski dom Liber	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 20
Obiteljski dom Milja - dom za starije i nemoćne osobe	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 20
Obiteljski dom Sanja	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 17
Obiteljski dom Seketin	Smještaj ili organizirano stanovanje - odrasle osobe s mentalnim oštećenjem i ovisnici	Smještaj u domu 20
Obiteljski dom Smiljan	Smještaj ili organizirano stanovanje - odrasle osobe s mentalnim oštećenjem i ovisnici	20
Obiteljski broj Smiraj	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj u domu 20
Obiteljski dom Sveti Florijan	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe s invaliditetom	Kod fizičke osobe 20
Obiteljski dom Sveti Vinko	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	20
Obiteljski dom Sveta Rita	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj kod fizičke osobe ili udomiteljske obitelji 11
Obiteljski dom Sveti Antun	Boravak - osobe starije životne dobi	20
Obiteljski dom Zlatne godine	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	5
Obiteljski dom Željka Ljubić	Smještaj ili organizirano stanovanje - osobe starije životne dobi	Smještaj kod fizičke osobe ili udomiteljske obitelji 20
Općina Petrijanec	Pomoć u kući - osobe s invaliditetom	5
	Pomoć u kući koja ne uključuje organiziranje prehrane - osobe starije životne dobi	66
"Sunce" Varaždin udruga za osobe s intelektualnim oštećenjem	Boravak - odrasle osobe s mentalnim oštećenjima i ovisnici	11
	Smještaj - odrasle osobe s mentalnim oštećenjima i ovisnici	Organizirano stanovanje 3
Sveta Rozalija j.d.o.o.	Boravak - osobe starije životne dobi	20

Udruga udomitelja „Nada“ Ivanec	Smještaj ili organizirano stanovanje – osobe starije životne dobi	Kod fizičke ili udomiteljske obitelji 19
Udruga žena Bednja	Socijalna samoposluga i/ili dostava/podjela namirnica – građani u prehrambenoj deprivaciji	37
	Posudionica i servisiranje ortopedskih i medicinskih pomagala – Osobe u riziku od siromaštva sa kroničnim bolestima	3

Izvor: Socijalni plan Varaždinske županije 2024.-2026.

4.3. Cjeloživotno učenje

Cjeloživotno učenje odnosi se na svaku aktivnost učenja tijekom cijelog života s ciljem unaprjeđenja znanja, vještina i kompetencija u okviru osobnog, građanskog, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca.

U odgojno-obrazovnim ustanovama na području Varaždinske županije pruža se obrazovanje za više od 60 obrazovnih područja i niz programa u redovitom procesu, jednako tako za obrazovanje i osposobljavanje odraslih koje u prosjeku pohađa 200-tinjak polaznika. U okviru cjeloživotnog učenja izdvaja se djelatnost Pučkog otvorenih učilišta Varaždin, Novi Marof, Ludbreg i Ivanec (obrazovanje odraslih, razni tečajevi, strani jezici, osposobljavanja, usavršavanja, prekvalifikacije i sl.), čije programe godišnje pohađa oko stotinjak polaznika (pojedinačno). Pučko otvoreno učilište Varaždin organizira programe namijenjene umirovljenicima i to osnovni tečaj informatike, tečaj engleskog i njemačkog jezika. Na području županije prisutan je i veći broj privatnih škola za informatiku i strane jezike. Osim njih programe prekvalifikacije provode srednje škole (Srednja strukovna škola Varaždin, Srednja škola „Arboretum Opeka“, Medicinska škola Varaždin, Gospodarska škola Varaždin, Elektrostrojarska škola Varaždin, Strojarska i prometna škola Varaždin, Graditeljska, prirodoslovna i rudarska škola), druga učilišta, škole i ustanove za obrazovanje odraslih te fakulteti (FOI, Sveučilište Sjever).²²

Socijalnim planom Varaždinske županije 2024.-2026. prepoznata je potreba za dodatnim poticanjem uključivanja starijih dobnih skupina u programe osposobljavanja.

Naime, osobe starije životne dobi često su nedovoljno uključene u proces cjeloživotnog učenja, a kao jedan od eventualnih razloga zbog kojega osobe starije životne dobi ne sudjeluju dovoljno u procesu cjeloživotnog učenja nameće se i nedovoljna ponuda edukativnih programa i radionica u koje se osobe starije životne dobi mogu uključiti.

Prema brojnim javno dostupnim publikacijama i istraživanjima uključivanje osoba starije životne dobi u edukativne programe pozitivno djeluje na kvalitetu njihovog fizičkog i mentalnog zdravlja, kao i na bolju socijalizaciju osoba starije životne dobi. Stjecanje novih vještina i bavljenje kreativnim hobijima rezultira kvalitetnijim i aktivnijim načinom života te pridonosi većem zadovoljstvu i povećanju samopouzdanja osoba starije životne dobi.

4.4. Društveni život, kvaliteta života i civilno društvo

²² Plan razvoja Varaždinske županije za razdoblje od 2021.-2027. godine

Jedna od osnovnih zadaća lokalne zajednice je osigurati aktivnosti i programe koji pružaju svojim stanovnicima mogućnosti za kvalitetan, aktivan, zdrav i bogat **društveni život**, a posebice je to važno za stanovnike treće životne dobi. Umirovljenici su neiscrpan društveni kapital lokalne zajednice. Kapital je njihovo iskustvo, znanje, ljubav prema svom mjestu i vrijeme. Vrlo je važno osigurati osobama treće životne dobi da u tom razdoblju u životu nađu svoje mjesto za daljnji osobni razvoj i prenošenje svojih iskustava.

Naime, usamljenost osoba starije životne dobi jedan je od najčešćih i najvećih problema današnjih zajednica, a razne studije često pokazuju da je usamljenost često uzrok pogoršanja zdravlja i porasta smrtnosti kod osoba starije životne dobi. U Sloveniji se primjerice razvijaju učinkoviti suvremeni programi prevencije usamljenosti, odnosno grupe za kvalitetno starenje i međugeneracijsku društvenost temeljene na volontiranju.

Usamljenost se definira kao izrazito neugodno emocionalno stanje koje nastaje kada se osoba osjeća odbačenom ili neshvaćenom od drugih te joj nedostaje društvo za socijalne aktivnosti i emocionalnu intimnost, što je važan problem u starijoj životnoj dobi i značajan je javnozdravstveni izazov.²³

U 2020. godini provedeno je istraživanje u sklopu u presječnog istraživanja socijalne i emocionalne usamljenosti osoba starije životne dobi u sjevernoj Hrvatskoj čiji je cilj bio istražiti socijalnu i emocionalnu usamljenost ispitanika starije životne dobi (onih u instituciji i onih koji žive u svojim kućama) te utvrditi povezanost usamljenosti sa sociodemografskim značajkama. Rezultati istraživanja pokazali su kako su obje skupine ispitanika usamljene te da se pojava usamljenosti razlikuje s obzirom na njihove sociodemografske značajke. Nadalje, dokazana je povezanost doživljaja usamljenosti osoba starije životne dobi i njihovog mjesta stanovanja, češće su zahvaćene ženske osobe, a ispitanici iznad 85 godina života pokazali su veću razinu usamljenosti.

Nadalje, utvrđeno je kako je socijalna usamljenost i osamljenost u obitelji znatno češća kod starijih osoba koje žive u vlastitim domaćinstvima, dok je emocionalna usamljenost češća kod starijih osoba smještenih u domu. Što se tiče obrazovanja, osobe sa završenom srednjom školom imaju manji osjećaj usamljenosti u odnosu na osobe sa završenom osnovnom školom, a socijalna, emocionalna i ukupna osamljenost je intenzivnija kod osoba koje su u braku u odnosu na one izvan braka. Pokazalo se da čak i nedostatak tjelesne aktivnosti može doprinijeti osjećaju socijalne i ukupne usamljenosti osoba starije životne dobi, kao i na osjećaj osamljenosti u obitelji. S druge strane, zanimljivo je kako ispitanici koji češće posjećuju liječnika opće medicine imaju jače izražen osjećaj usamljenosti u ljubavi, kao i ukupni osjećaj usamljenosti.

Dodatno, istraživanje provedeno 2018. godine²⁴ pokazalo je da su medicinske sestre kao zdravstveni profesionalci koji su najčešće prvi u kontaktu sa osobom starije dobi nezamjenjive u skrbi za osobe starije životne dobi te kao promotori zdravih obrazaca života. Osobama starije životne dobi koje žive u domovima za starije i nemoćne treba omogućiti ravnopravno sudjelovanje u zdravstvenoj skrbi kako bi sačuvali vlastitu autonomiju i dostojanstvo. Medicinske sestre ključna su karika kod osoba starije životne dobi koji žive u svojim domovima jer povezuju iste sa lokalnom zajednicom, potiču različite oblike preventivnih (mjerenje razine šećera u krvi, krvnog tlaka i edukacija o važnosti preventivnih

²³ Presječno istraživanje socijalne i emocionalne usamljenosti osoba starije životne dobi u sjevernoj Hrvatskoj, M. Neuberg, I. Kosir, T. Meštrović, R. Ribić, T. Cikač

²⁴ Does an impaired capacity for self-care impact the prevalence of social and emotional loneliness among elderly people?, Irena Canjuga Danica Železnik Marijana Neuberg, Marija Božicevic Tina Cikac, 2018.

pregleda) ili rekreativnih aktivnosti u okruženju osoba starije životne dobi s ciljem očuvanja njihovih funkcionalnih sposobnosti. Međugeneracijska povezanost je također jedna od važnih tema kada govorimo o problemu socijalne izolacije i usamljenosti među osobama starije životne dobi.

Civilni sektor značajno pridonosi zaštiti prava starijih sugrađana te promiče interese osoba starije životne dobi s ciljem poboljšanja kvalitete života i osiguravanja dostojanstvene starosti. Organizacije koje okupljaju osobe starije životne dobi, organiziraju njihovo slobodno vrijeme i pomažu u prevladavanju svakodnevnih poteškoća u funkcioniranju pridonose kvaliteti života osoba starije životne dobi. Organizacije civilnog društva su kapital zajednice jer one najbolje prepoznaju potrebe svojih sugrađana i najbrže mogu pokrenuti aktivnosti u zadovoljavanju tih potreba. Organizacije civilnog društva su i pružatelji socijalnih usluga i time utječu na smanjenje broja korisnika kojima ta usluga nije osigurana sustavno.

Varaždinska županija prepoznala je potrebu da kroz svoje djelovanje doprinese jačanju civilnog društva. Osnovala je savjetodavna tijela Županijske skupštine koja svojim djelovanjem promiču i podižu razinu svijesti građana o značaju i mogućnostima promicanja društvenih promjena u društvu, u područjima svojeg djelovanja. U Varaždinskoj županiji djeluje 746 udruga koje pokrivaju širok spektar djelatnosti; humanitarnu, socijalnu, zdravstvenu, ekološku i sportsku djelatnost, okupljanje i zaštitu djece, mladeži i obitelji, okupljanje i zaštitu žena te udruge Domovinskog rata. Najaktivnije udruge na području Županije su u sportskim, kulturnim, tehničkim, zdravstvenim i socijalnim područjima.

Udruge umirovljenika na području Varaždinske županije, kao jedni od naj aktivnih organizacija civilnog društva usmjerenih na osobe treće životne dobi, pružaju niz aktivnosti s ciljem okupljanja, pomoći i svojim članovima. Pružaju informacije vezane uz zdravstveno i mirovinsko osiguranje, a u suradnji s nadležnim tijelima mogu predložiti mjere za poboljšanje materijalnog i društvenog položaja umirovljenika. Razvijaju suradnju s drugim udrugama i Sindikatom umirovljenika Hrvatske, aktivno rade na razvijanju kulturnog, rekreativnog i zabavnog života svojih članova te organiziraju niz aktivnosti vezanih uz rekreaciju, zdravlje i kreativno stvaralaštvo svojih članova.

Neke od tih aktivnosti uključuju redovne koordinacije, sjednice, skupštine, tribine, umirovljeničke kajkavijade, ali i obilježavanja 50 i 60 godina braka umirovljenika i sportskih susreta. Savez Udruga umirovljenika i osoba starije životne dobi Varaždinske županije djeluje već više od 20 godine, okuplja 32 udruge i ima 7.500 članova. Županija financijski pomaže njihove programe, odnosno plan rada Saveza udruga umirovljenika i osoba starije životne dobi Varaždinske županije.

Osim udruga umirovljenika na području Varaždinske županije djeluje velik broj organizacija poput kulturnih, sportskih i udruga žena, humanitarnih udruga, vatrogasnih udruga, organizacije Crveni križ, Caritas i dr. koje su posebno posvećene osobama starije životne dobi u lokalnoj zajednici. Djelovanje ovih organizacija za kvalitetno starenje sustavno podržava većina jedinica lokalne samouprave kao i Varaždinska županija. Na području Varaždinske županije djeluje ukupno 61 udruga čije je djelovanje usmjereno na umirovljenike i/ili osobe treće životne dobi kao ciljne skupine prema Registru udruga RH.

Jedinice lokalne samouprave na području Varaždinske županije već dugi niz godina potpomažu rad svojih udruga umirovljenika sufinanciranjem njihovih programa, organizacijom različitih događanja usmjerenih upravo osobama starije životne dobi ali i dodjelom jednokratnih pomoći.

Također, svake se godine obilježava Međunarodni dan osoba starije životne dobi u okviru kojeg se kroz cijeli tjedan održavaju prigodna događanja i druženja umirovljenika.

Osiguranje **kvalitete života** osoba starije životne dobi od iznimnog je društvenog i socijalnog značaja. U Varaždinskoj županiji je u prosincu 2024. godine provedeno istraživanje kvalitete života slabije

pokretnih stanovnika starije dobi Varaždinske županije.²⁵ Rezultati istraživanja ukazali su na složenu sliku kvalitete života starijih osoba s prebivalištem u Varaždinskoj županiji, a koje su znatno ograničene pokretljivošću. Prosječna ocjena kvalitete života od 2,8, uz medijan od 3, sugerira percepciju kvalitete života koja se generalno može opisati kao solidna, ali u istraživanju se vidi tendencija prema nižim ocjenama. U usporedbi s prethodnim istraživanjem koje je rađeno na pokretnoj populaciji, u kojem je prosječna ocjena iznosila 3,4 uz medijan 3, vidljivo je da se percepcija kvalitete života među ovom populacijom niža. Ova razlika u ocjeni kvalitete života može odražavati promjene u životnim okolnostima, uz manjak resursa prilagođenih starijim osobama s ograničenom pokretljivošću. U ovom istraživanju, financijski izazovi su također često su istaknuti kao ključan problem, pri čemu većina ispitanika navodi poteškoće s uštedom ili osiguravanjem osnovnih životnih potreba, poput redovite konzumacije voća i ribe.

Posebnu pozornost treba posvetiti činjenici da osobe s ograničenom pokretljivošću imaju smanjene mogućnosti sudjelovanja u društvenim aktivnostima, što dodatno negativno utječe na njihovu percepciju kvalitete života. Zdravstveni izazovi također su snažan čimbenik, pri čemu veliki broj ispitanika izražava poteškoće u održavanju neovisnosti i tjelesne aktivnosti. Nadalje, njihova percepcija ograničenog pristupa prometnim vezama i slabije prilagodba javnih usluga dodatno pogoršavaju situaciju.

Unatoč ovim izazovima, određeni pozitivni aspekti također su identificirani. Zadovoljstvo životnim uvjetima u vlastitom domu visoko je ocijenjeno, kao i osjećaj sigurnosti u mjestu stanovanja. Ovi rezultati ukazuju na važnost stvaranja stabilnog i sigurnog okruženja za starije osobe, što može djelomično kompenzirati negativne utjecaje drugih čimbenika, a što je posljedično dobro prepoznati i kod formiranja javnih politika.

U svakom slučaju, prosječna ocjena kvalitete života naglašava potrebu za specifičnim intervencijama koje bi bile usmjerene na ključne izazove identificirane u ovom istraživanju, s naglaskom na slabije pokretnu stariju populaciju. Povećanje dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga, organizacija društvenih aktivnosti prilagođenih osobama s ograničenom pokretljivošću te financijska podrška najranjivijim skupinama mogli bi značajno poboljšati kvalitetu života ove populacije. Ovi preliminarni rezultati pružaju snažnu osnovu za oblikovanje budućih politika i programa podrške starijim osobama.

4.5. Ljudska prava i sigurnost

Za zaštitu prava osoba starije životne dobi na razini Vijeća Europe dva su dokumenta koja imaju obvezujuću ulogu: Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine i Europska socijalna povelja iz 1961. godine. Iz navedenih dokumenata za starije su osobe iznimno važne odredbe o pravu na život, o zabrani mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i one o pravu na poštovanje privatnog i obiteljskog života.

U Republici Hrvatskoj ljudska prava svakog pojedinca propisana su Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka te temeljnim zakonima.

Osobe starije životne dobi susreću se sa raznim situacijama u kojima može doći do povrede njihovih prava. Jedna od čestih tema jesu ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju.

²⁵ Analiza istraživanja kvalitete života slabije pokretnih stanovnika starije dobi Varaždinske županije, Izv. prof. dr. sc. Marijana Neuberg, izv. prof. dr. sc. Tomislav Meštrović, 2025. godina

Prema podacima Ministarstva pravosuđa i uprave, u 2022. je na razini RH pred sudovima sklopljen 1.231 ugovor o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, dok je prema podacima HJK u 2022. pred javnim bilježnicima sklopljeno 1.604 ugovora o dosmrtnom uzdržavanju i 4.855 ugovora o doživotnom uzdržavanju, dakle sveukupno 7.690 ugovora o uzdržavanju. Prema istraživanju Pučke pravobraniteljice iz 2019. godine, čak 63% ispitanika koji su razmišljali o sklapanju ugovora o dosmrtnom uzdržavanju nikome se nije obratilo za dodatne informacije. Stoga smatraju da je potrebno o ovim ugovorima bolje informirati građane, osobito osobe starije životne dobi, primjerice ciljanim kampanjama. Pri tome je osobito važno detaljnije unaprijed upoznati one koji se odluče na sklapanje ugovora o pravima i obvezama i mogućim posljedicama, putem pravne pomoći. Na taj način i dalje je sklapanje na volji osoba koje odlučuju sklopiti ugovor, no osigurava se da u većoj mjeri osobe budu informirane.

Podaci o obiteljskom nasilju, tako i podaci o nasilju nad osobama starije životne dobi na razini RH, objavljuju se jednom godišnje u formi izvješća za prethodnu godinu koje sastavlja Povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršavanje sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji. U Izvješću Povjerenstva za 2021. sadržana su samo dva podatka koja se konkretno odnose na osobe starije životne dobi – podatak da su u evidencijama MRMSOSP-a zabilježena 255 slučajeva zanemarivanja potreba osobe starije životne dobi te podatak MPU iz objedinjene evidencije sudova o prekršajnim djelima nasilja u obitelji u kojem se spominju 834 žrtve nasilja u obitelji starije životne dobi.

Podaci Povjerenstva pokazuju veliki porast broja osoba starije životne dobi žrtva nasilja u obitelji u odnosu na 2020. godinu. Naime, 2021. godine je prema navedenim podacima MPU bilo 834 žrtve starije životne dobi, što je 165,6% više nego 2020. godine, kada ih je bilo 314. Nedostaje i sustavno praćenje trendova vezanih uz nasilje nad osobama starije životne dobi ne samo u obitelji, već i institucionalno, u domovima. Istraživanje Zaklade „Zajednički put“ pokazuje da i korisnici i djelatnici domova za stare i nemoćne rijetko percipiraju nasilje.

Ageizam je pojam koji označava diskriminaciju osobe na temelju godina života. Ageizam može biti usmjeren prema bilo kojoj dobnoj skupini, ali je najčešće usmjeren prema osobama starije životne dobi. Ageizam bitno utječe na interakciju osoba starije životne dobi, njihovo ponašanje, ali i njihov položaj u društvu.

Prema istraživanju Centra za razvoj neprofitnih organizacija u suradnji s Pravnim fakultetom pod nazivom „Akcijski orijentirano istraživanje o nasilju nad osobama starije životne dobi na području sjeverne Hrvatske“ iz 2018. godine diskriminacija osoba starije životne dobi prisutna je na tržištu rada, pristupu zdravstvenoj zaštiti i uslugama socijalne skrbi, a osobama starije životne dobi je otežan pristup informacijama, dobrima i uslugama te im je često nedostupna i zdravstvena zaštita i socijalne usluge. Nadalje, osobe starije životne dobi smatraju da ih društvo često smatra teretom te ih se podcjenjuje i ismijava, uz napomenu kako su međugeneracijski odnosi prije bili drugačiji kada su stariji uživali veće poštovanje.

Zlostavljanje i zanemarivanje starijih osoba može se definirati kao odbijanje ili neispunjavanje obveze njegovatelja da zadovolji potrebe starije osobe kako bi ih kaznili ili povrijedili. Prema rezultatima istraživanja provedenog na temu zlostavljanja i zanemarivanja osoba starije životne dobi²⁶ u 2019. godini u kojem je sudjelovao 171 njegovatelj i 245 osoba starije životne dobi u stacionarnim ustanovama, štićenici i njegovatelji imaju različita gledišta kada je u pitanju percepcija

²⁶ Contrasting vantage points between caregivers and residents on the perception of elder abuse and neglect during long-term care, Marijana Neuberg, Tomislav Meštrović, Rosana Ribić, Marin Šubarić, Irena Canjuga & Goran Kozina, 2019.

zlostavljanja/zanemarivanja osoba starije životne dobi. Rezultati istraživanja pokazali su da su njegovatelji skloni prepoznati nepotrebne ili neprikladne medicinske postupke/postupke skrbi kao pokazatelje zlostavljanja i zanemarivanja starijih osoba, dok štićenici ističu odnošenje osobnih stvari i neprimjeren fizički kontakt. Gledajući vrstu ustanove štićenici su češće prijavljivali zlostavljanje/zanemarivanje u jedinicama produženog liječenja (21,4%), u usporedbi sa županijskim domovima za starije i nemoćne (11,4%) i privatnim domovima (12,1%). Slično tome, njegovatelji su češće prijavili zlostavljanje/zanemarivanje u jedinicama produženog liječenja (75,4%), u usporedbi s županijskim domovima za starije i nemoćne (24,6%) i privatnim domovima (0%). Rad u smjenama također je bio značajan pokazatelj. Naime, medicinsko osoblje jutarnje smjene češće je percipiralo zlostavljanje/zanemarivanje. Ovo je istraživanje pokazalo da štićenici i njegovatelji imaju različita gledišta kada je u pitanju percepcija zlostavljanja/zanemarivanja osoba starije životne dobi. Uzimajući u obzir porast broja osoba starije dobi u svijetu rezultati ovog istraživanja naglašavaju potrebu za dodatnim istraživanjima usmjerenim na identificiranje optimalnog pristupa prevenciji zlostavljanja i pomoći žrtvama zlostavljanja i zanemarivanja u ustanovama.

U 2020. godini provedeno je istraživanje o tematici zlostavljanja i zanemarivanja starijih osoba u zdravstvenim ustanovama iz perspektive medicinskih sestara u Hrvatskoj.²⁷ Zlostavljanje/zanemarivanje starijih osoba primijetilo je 13,8% do 57,4% medicinskih sestara, ovisno o vrsti incidenta. Najzastupljeniji opaženi incidenti bili su ignoriranje poziva osobe starije životne dobi (57,4%), vikanje na osobu starije životne dobi u bijesu (41,1%) i prisilno hranjenje osobe starije životne dobi (34,5%), dok su najmanje zastupljeni incidenti uskraćivanja hrane ili neke privilegije kao oblik kazne (13,8%). Ispitanici muškog spola izvijestili su da su opažali različite oblike zlostavljanja znatno češće nego njihove kolegice, bez statistički značajnih razlika u dobi. Nadalje, zlostavljanje osoba starije životne dobi puno je češće uočeno u domovima za starije i nemoćne osobe nego u stacionarnim ustanovama. Ova studija potvrdila je da zanemarivanje i zlostavljanje starijih osoba predstavlja rastući javnozdravstveni problem i stavlja naglasak na njegovu percepciju. Potrebna je stoga sustavna i kontinuirana edukacija svih zdravstvenih djelatnika o prevenciji, prepoznavanju i odgovoru na takvo zlostavljanje, s ciljem poboljšanja kvalitete života ove ranjive skupine.

Istraživanje provedeno 2023. godine o zlostavljanju osoba starije životne dobi u RH²⁸ imalo je za cilj istražiti percepcije i stavove opće populacije u Republici Hrvatskoj o zlostavljanju osoba starije životne dobi. Istraživanje je obuhvatilo 822 ispitanika u dobi od 18 do 64 godine koji su aktivno sudjelovali na društvenim mrežama. Među većinom ispitane populacije uočeno je prevladavajuće neutralno stajalište o pripisivanju odgovornosti samim osobama starije životne dobi za svako loše postupanje s kojima se suočavaju. Kada su suočeni sa scenarijima koji ilustriraju nasilno ponašanje prema osobama starije životne dobi, sudionici su pokazali nijansirano prepoznavanje različitih oblika zlostavljanja, s izuzetkom financijskog zlostavljanja, gdje je većina sudionika navela da nije bilo zlostavljanja ili da je moguće zlostavljanje. Ovi nalazi naglašavaju potrebu za pojačanim javnim edukacijskim inicijativama o različitim pojavnim oblicima zlostavljanja i zanemarivanja unutar zajednice osoba starije životne dobi u Republici Hrvatskoj. Uz to, postoji hitna potreba za savjetodavnim uslugama usmjerenim na poticanje dubljeg razumijevanja jedinstvenih potreba osoba starije životne dobi i temeljnih čimbenika koji

²⁷ Abuse and neglect of older people in health facilities from the perspective of nursing professionals: A cross-sectional study from Croatia, Marijana Neuberg PhD, Veronika Pudmej Ešegović MSc, Mateja Križaj MSc, Tina Cikač MSc, Tomislav Meštrović MD, PhD, MPH, 2022.

²⁸ A Nationwide Exploration of Knowledge and Attitudes toward the Abuse of Older Individuals: A Cross-Sectional Study among the General Population of the Republic of Croatia by Dino Skupnjak, Marijana Neuberg, Sonja Obranić and Tomislav Meštrović, 2024.

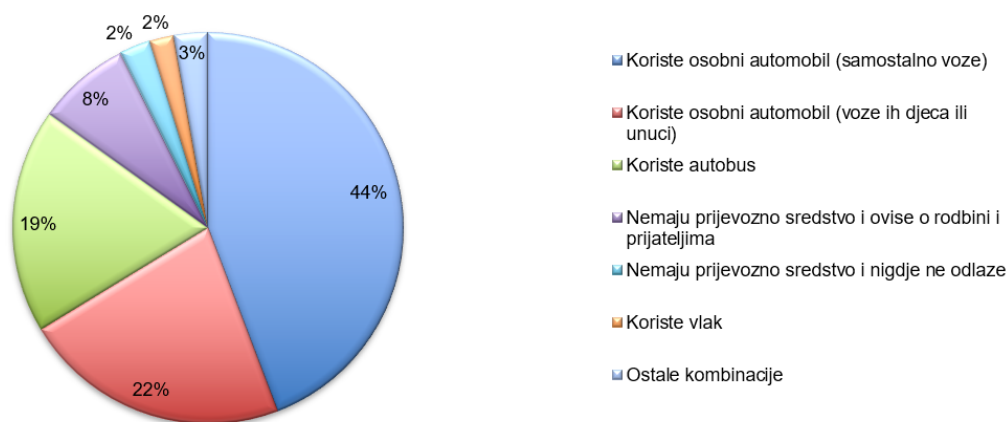
pridonose nasilnom ponašanju. Navedenim mjerama može se ojačati društvena svijest i mehanizmi podrške, njegujući kulturu poštovanja, empatije i zaštite za osobe starije životne dobi.

4.6. Infrastruktura i prijevoz

Na području Varaždinske županije u posljednjih nekoliko godina, prisutan je trend ukidanja autobusnih linija, najviše zbog nerentabilnosti i neodrživosti postojećeg sustava prijevoza. Isti se temelji na prijevoznim dozvolama. Primjena ovakvog sustava javnog linijskog cestovnog prijevoza putnika rezultirala je smanjenjem kvalitete usluge tog prijevoza kako zbog neadekvatnog sustava financiranja, tako i zbog nedovoljnog broja polazaka i neadekvatne informiranosti građana. Sve je to rezultiralo nezainteresiranošću građana za korištenje javnog linijskog prijevoza putnika. Autobusni prijevoz organiziran je kao županijski, međuzupanijski, međunarodni te posebni linijski (ugovorni) prijevoz. Županijskim linijama povezuju se sva veća administrativna te gospodarska središta u Županiji s okolnim općinama. Izražena je nedovoljna povezanost središta s rubnim dijelovima županije zbog vrlo malog broja ili čak nepostojanja autobusnih linija te nedostupnosti javnog prijevoza lokalnom stanovništvu zbog visokih cijena prijevoznih karata.

Kao što je vidljivo iz rezultata istraživanja o kvaliteti života osoba starije životne dobi, većina koristi osobni automobil ili autobus. Prometnu povezanost s većim središtima na području županije ispitanici su ocijenili su sa ocjenom od 3,17.

Mogućnosti i vrsta transporta

Izvor: Kvaliteta života osoba starije životne dobi u Varaždinskoj županiji – preliminarni rezultati istraživanja, izv.prof.dr.sc. Marijana Neuberger, izv.prof.dr.sc. Tomislav Meštrović, Odjel za sestrinstvo, Sveučilište Sjever

Planom razvoja Varaždinske županije za razdoblje 2021.-2027. posebno je naglašena nedostatna mobilnost i pristupačnost socijalno osjetljivih skupina u aktivnostima svakodnevnog življenja zbog neosigurane usluge javnog prijevoza za deprivirana područja te neprilagođenosti infrastrukture.

Master planom integriranog prijevoza putnika planira se spajanje svih urbanih i ruralnih područja putem kvalitetne mreže linija uz kvalitetne vozne redove i niže cijene prijevoza, a što bi rezultiralo boljom dostupnošću i većim brojem putnika koji koriste javni prijevoz.

Na području Varaždinske županije Hrvatski Crveni križ Gradsko društvo Crvenog križa Varaždin provodi već treći projekt „Pelamo se?“ 3 kojeg financira Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i

socijalne politike. U sklopu projekta provodi se usluga besplatnog prijevoza za osobe starije od 65 godina na području Varaždina i varaždinskog prstena. Mogućnost besplatnog prijevoza imaju osobe starije od 65 godina koje žive na području Varaždina ili okolnih 10 općina (Beretinec, Cestica, Jalžabet, Gornji Kneginec, Petrijanec, Sveti Ilija, Sračinec, Trnovec Bartolovečki, Vidovec i Vinica). Usluga prijevoza u sklopu ovog programa je socijalna usluga namijenjena isključivo starijim osobama u potrebi koje si same ne mogu priuštiti ili organizirati prijevoz na njima važna mjesta kao na primjer odlazak liječniku, na terapiju, u crkvu, u posjet rodbini i slično. Usluga ne podrazumijeva prатnju korisnika, ona se može organizirati ukoliko korisnik za nju ima realnu potrebu (teže se kreće i sl.) te ukoliko je korisnik nikako ne može sam organizirati. Korisnik je obavezan prатnju unaprijed dogovoriti prilikom rezervacije termina.

Navedeni projekt primjer je dobre prakse budući je dobro prihvaćen kod osoba starije životne dobi. Potrebno je poticati razvoj ovakvih projekata i u drugim područjima Varaždinske županije te generalno poticati uspostavljanje javnog prijevoza u područjima gdje je on trenutno nedostupan te poboljšati pristupačnost i prilagodbu prijevoza osobama starije životne dobi. Dodatno, predlaže se uvođenje subvencioniranih cijena karata za osobe starije životne dobi, te implementacija fleksibilnih ruta i prilagodljivih rasporeda koji bi omogućili starijima lakši pristup ključnim uslugama, poput zdravstvenih ustanova, trgovina i društvenih centara. Takve promjene potiču mobilnost osoba starije životne dobi, omogućavaju veću neovisnost i podižu razinu njihove uključenosti u društvenu zajednicu.

4.7. Digitalna pismenost i informiranost

Informacijska i komunikacijska tehnologija je krovni pojam koji pokriva sve komunikacijske uređaje ili aplikacije koje uključuju radio, televiziju, mobilni telefon, računalo, mrežu softver i hardver, satelitski sustavi itd., kao i razne usluge i aplikacije povezane s njima, kao što su video konferencije i učenje na daljinu. Ova vrsta tehnologije može poslužiti kao pomoć u skrbi osoba starije životne dobi.

Uz pomoć novih tehnologija, ljudi koji bi inače bili ovisni o pomoći drugih mogu duže održavati neovisnost unatoč fizičkim preprekama. Tijekom epidemije pokazalo se još više nego prije koliko su moderne mogućnosti korisne u području starenja: komunikacija na daljinu (npr. video komunikacija s rodbinom, prijateljima i interesnim skupinama, društvene mreže, društveni alarmi), kupnja i dogovaranje medicinskih i financijskih usluga; e-zdravstvo, e-banka, e-uprava; pomagala za samostalniji i sigurniji život u starosti (pametni hladnjaci, štednjaci, kamere, detektori pada i sl.). Uvjet za korištenje ove tehnologije je svakako odgovarajuća edukacija, tako da je učenje o načinima korištenja komunikacijskih tehnologija prepoznato kao prioritet u mnogim zemljama.

Trendovi pokazuju da svaka sljedeća generacija starijih sve bolje vlada novim tehnologijama i željna je tih znanja. Redovito praćenje i razvoj ovog područja važno je za razvoj cijele zajednice.

WHO predlaže neke smjernice za uspostavu učinkovitog informacijskog sustava koji uključuje sve dobne skupine. Kao primjeri navodi se prezentacija informacija na mjestima gdje se osobe starije životne dobi često susreću (pošta, vjerski objekti, domovi kulture i sl.), obavješćavanje socijalno izoliranih osoba starije životne dobi telefonom ili kućnom posjetom, osiguranje dostupnosti računala povezana s internetom besplatno ili uz simboličnu naknadu su javni u javnim prostorima (knjižnice, društveni centri). Za usvajanje novih tehnologija, predlažu se prilagođeni tečajevi koji su fizički dostupni osobama starije životne dobi.

Varaždinska županija je u 2024. godini započela s pilot projektom koji obuhvaća provedbu programa edukativnih radionica pod nazivom „Razvoj digitalne pismenosti za umirovljenike i ranjive skupine“.

Prve četiri edukativne radionice je za više od 50 umirovljenika u prosincu 2024. godine organizirao „Europski talent centar Hrvatska“, ustanova za obrazovanje odraslih koju je osnovala Varaždinska županija. Neke od tema radionica bile su kako pretraživati informacije na internetu i koristiti portal e-građani, kako poslati i primati e-mailove, koristiti usluge e-bankarstva ili različite društvene mreže. S obzirom na zadovoljstvo i interes sudionika provedba ovog programa planira se nastaviti i provoditi na cijelom području Varaždinske županije.

5. Razvojni ciljevi i mjere za provedbu Strategije

Strategija za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030. usmjerena je na unapređenje provedbe javnih politika na području skrbi za osobe starije životne dobi u Varaždinskoj županiji.

Analiza trenutnog stanja ukazala je na značajnu potrebu za unapređenjem usluga u zdravstvenoj i socijalnoj skrbi te snažnijeg promicanja aktivnog starenja i društvene uključenosti. Povećanje informiranosti i digitalne pismenosti osoba starije životne dobi olakšat će njihovu komunikaciju i pristup informacijama. Potrebno je ulagati i u unapređenje infrastrukture i pristupačnosti zgrada i javnih površina osobama starije životne dobi, osigurati pristupačan javni prijevoz te osigurati njihovu bolju sigurnost u prometu. Osiguranjem bolje međusektorske povezanosti dionika koji pružaju skrb osobama starije životne dobi omogućava se proširenje i poboljšanje usluga i skrb usmjerenih na njihove potrebe. Dodatna podrška kod zapošljavanja omogućit će stvaranje novih prilika za osobe starije životne dobi koje žele i mogu dalje sudjelovati na tržištu rada.

Prilikom definiranja ciljeva i mjera za provedbu Strategije osigurana je strateška usklađenost s ključnim razvojnim dokumentima na europskoj, nacionalnoj i regionalnoj razini uključujući Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030., Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027., Plan razvoja Varaždinske županije za razdoblje od 2021.-2027. te operativnim programima u sklopu Višegodišnjeg financijskog okvira EU 2021.-2027.

Cilj provedbe Strategije je stvaranje boljih uvjeta za kvalitetan život i dostojanstveno starenje osoba starije životne dobi u Varaždinskoj županiji.

5.1. Pregled ciljeva, mjera, pokazatelja i aktivnosti

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA				
Cilj 1: Osigurati bolju zdravstvenu skrb za osobe starije životne dobi				
Mjera	Pokazatelj uspješnosti provedbe	Aktivnosti	Nositelji/sunositelji aktivnosti	Izvori financiranja
Poboljšanje kvalitete gerijatrijske skrbi	Formiran Odjel gerijatrije u Općoj bolnici Varaždin Broj specijalizanata gerijatrije	Pokretanje aktivnosti na formiranju Odjela gerijatrije u Općoj bolnici Varaždin Poticanje raspisivanja specijalizacije gerijatrije	Varaždinska županija, Opća bolnica Varaždin	Proračun Varaždinske županije, državni proračun
Unapređenje zdravstvenih programa za starije osobe	Broj novih preventivnih pregleda Broj korisnika preventivnih pregleda u domovima za starije osobe	Osigurati organizirane preventivne preglede za osobe starije životne dobi u domovima za starije osobe Osigurati redovite i kontrolne zdravstvene preglede za osobe starije životne dobi Poticati uvođenje preventivnih programa za karcinom pluća	Varaždinska županija, zdravstvene ustanove, domovi za starije osobe, jedinice lokalne samouprave	Proračun Varaždinske županije i jedinica lokalne samouprave
Praćenje kroničnih bolesti osoba starije životne dobi	Broj osoba uključenih u edukacije Broj organiziranih javnih tribina	Edukacija osoba starije životne dobi vezano uz kontrolu faktora rizika kroničnih bolesti (individualno ili u manjim grupama) Organizacija javnih tribina (osigurati sudjelovanje specijalista interne medicine, kardiologa, endokrinologa)	Dom zdravlja, Zavod za javno zdravstvo Varaždinske županije, liječnici obiteljske medicine, Centar za zdravstvenu metriku Sveučilišta Sjever	EU fondovi (ESF+), proračuni županije i lokalnih jedinica

Unapređenje mentalnog zdravlja starijih osoba	<p>Broj osoba uključenih u programe dnevnog boravka</p> <p>Broj održanih radionica i savjetovališta</p>	<p>Organizacija dnevnih boravaka za osobe s demencijom (uz osiguranje prijevoza)</p> <p>Organizacija radionica i savjetovališta za jačanje mentalnog zdravlja</p> <p>Uključivanje obrazovnih i zdravstvenih ustanova u osnaživanje socijalnih usluga</p>	<p>Domovi za starije osobe, zdravstvene ustanove, obrazovne ustanove</p>	<p>EU fondovi (ESF+), proračuni županije i lokalnih jedinica</p>
Unaprjeđenje palijativne skrbi	<p>Broj novih mobilnih timova</p> <p>Broj organiziranih edukativnih aktivnosti</p> <p>Broj psihologa uključenih u zdravstvene timove</p> <p>Broj pružanih socijalnih usluga osobama starije dobi koje imaju potrebu za palijativnom skrbi</p>	<p>Uvođenje novih mobilnih palijativnih timova</p> <p>Edukacija zdravstvenih profesionalaca koji se bave palijativnom skrbi</p> <p>Uključivanje psihologa u bolnički palijativni tim, mobilne palijativne timove te timove Domova zdravlja</p> <p>Edukativne aktivnosti za javnost</p> <p>Uspostava Nacionalnog centra palijativne skrbi</p>	<p>Zdravstvene ustanove, visokoobrazovne ustanove(edukacija), socijalne ustanove, civilno društvo-volonteri</p>	<p>EU fondovi (ESF+), proračuni županije i lokalnih jedinica</p>

SOCIJALNA SKRB

Cilj 2: Osigurati dostupnost i pristupačnost socijalnih usluga osobama starije životne dobi

Mjera	Pokazatelj uspješnosti provedbe	Aktivnosti	Nositelji/sunositelji aktivnosti	Izvori financiranja
Povećanje kapaciteta smještaja i skrbi za starije osobe te kapaciteta za socijalne usluge	Broj korisnika koji koriste usluge	<p>Dodatne aktivnosti za korisnike usluga domova za starije i nemoćne (odlazak u kazalište, knjižnicu i slična druženja)</p> <p>Razviti i proširiti smještajne kapacitete za starije osobe u ruralnim područjima</p> <p>Povećati broj usluga kućne njege i pomoći u kući</p>	Pružatelji socijalnih usluga (Domovi za starije i nemoćne osobe), predstavnici JL(R)S, udruge	EU fondovi (ESF+), proračuni županije i lokalnih jedinica, privatna ulaganja
Razvoj inovativnih socijalnih usluga	<p>Broj implementiranih usluga</p> <p>Broj korisnika usluga</p> <p>Broj osnovanih centara</p> <p>Broj korisnika uključenih u programe Centra</p>	<p>Razvijanje novih oblika usluga kroz uključivanje korisnika socijalne skrbi (suradnja korisnika socijalnih usluga s područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad s ciljem osnaživanja i informiranja korisnika koji nisu upoznati sa svojim pravima)</p> <p>Razvijanje usluge predaha od pružanja njege (primjer Alzheimer caffe - mogućnost predaha i međusobnog osnaživanja za članove obitelji)</p> <p>Osnivanje Centra podrške Varaždinske županije</p>	Varaždinska županija, JLS, udruge, Područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad, DCK Varaždinske županije, Gradska društva Crvenog križa	Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te državni proračun, ESF+, donacije, javno privatna partnerstva

		Osnivanje Centra za pomoć u kući Varaždinske županije		
Povećanje obuhvata i dostupnosti socijalnih usluga za pojedine skupine korisnika	Broj korisnika koji koriste mobilne socijalne usluge	<p>Organiziranje volontera unutar osnovnih i srednjih škola za posjete starijima i nemoćnima u ruralnim područjima</p> <p>Organiziranje terenskih timova koji će pružati usluge i savjetovanje u udaljenim područjima</p> <p>Provođenje informativnih kampanja i radionica za povećanje svijesti o dostupnim uslugama</p>	DCK Varaždinske županije, Gradska društva Crvenog križa, osnovne i srednje škole i visokoobrazovne ustanove, Područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad, lokalne jedinice, nevladine organizacije	JLRS proračuni, ESF+, donacije
Pružanje psihološke podrške	Broj organiziranih radionica i grupnih terapija	Organizirati redovite radionice i grupne terapije za emocionalnu i psihološku podršku starijima, posebno onima koji žive sami ili su izgubili voljene osobe	DCK Varaždinske županije, Gradska društva Crvenog križa, nevladine organizacije, zdravstvene ustanove	JLRS proračuni, ESF+, donacije

CJELOŽIVOTNO UČENJE, DIGITALNA PISMENOST I INFORMIRANOST

Cilj 3: Povećanje broja starijih osoba uključenih u programe cjeloživotnog učenja

Mjera	Pokazatelj uspješnosti provedbe	Aktivnosti	Nositelji/sunositelji aktivnosti	Izvori financiranja
Razvoj i promocija novih programa cjeloživotnog učenja za osobe starije životne dobi	Broj održanih edukativnih tečajeva i radionica namijenjenih osobama starije dobi Broj sudionika na održanim aktivnostima	<p>Uvođenje međugeneracijskih programa (primjer programa u kojima starije osobe mogu podijeliti svoje znanje i vještine s mlađim generacijama, primjer pilot aktivnosti Sveučilišta Sjever - povezivanje učenika srednjih škola i studenata putem platforme za razmjenu znanja)</p> <p>Provedba informativne kampanje za poticanje uključivanja osoba starije životne dobi u programe cjeloživotnog učenja</p> <p>Organizacija besplatnih edukativnih tečajeva i radionica te prilagođenih programa za osobe starije životne dobi u ruralnim područjima</p> <p>Uspostava informacijskog centra za osobe starije životne dobi gdje mogu dobiti informacije o dostupnim uslugama, programima i podršci</p>	Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, Pučko otvoreno učilište, obrazovne institucije domovi za starije osobe, udruge	Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi

Cilj 4: Povećanje digitalne pismenosti osoba starije životne dobi

Mjera:	Pokazatelj uspješnosti provedbe	Aktivnosti	Nositelji/sunositelji aktivnosti:	Izvori financiranja
Promicanje i korištenje informatičko-komunikacijske tehnologije kod osoba starije životne dobi	<p>Broj održanih informatičkih radionica i tečajeva / broj korisnika</p> <p>Broj lokacija s osiguranom dostupnosti računala za osobe starije životne dobi</p>	<p>Poticanje bolje prezentacije informacija na mjestima gdje se stariji ljudi često susreću (pošta, vjerski objekti, domovi kulture i sl.)</p> <p>Osiguranje dostupnosti računala povezana s internetom besplatno ili uz simboličnu naknadu u javnim u javnim prostorima (knjižnice, društveni centri)</p> <p>Organizacija informatičkih radionice i tečajeva prilagođenih osobama starije životne dobi</p> <p>Prilagođavanje digitalnih platformi te pružanje podrške pri korištenju tehnologije za osobe starije životne dobi</p>	<p>Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, udruge domovi za starije osobe, obrazovne ustanove</p>	<p>Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi</p>

DRUŠTVENI ŽIVOT, KVALITETA ŽIVOTA, CIVILNO DRUŠTVO, LJUDSKA PRAVA I SIGURNOST

Cilj 5: Aktivno uključivanje osoba starije životne dobi u društvo s ciljem smanjenja socijalne izolacije i usamljenosti među osobama starije životne dobi

Mjera:	Pokazatelj uspješnosti provedbe	Aktivnosti	Nositelji/sunositelji aktivnosti:	Izvori financiranja
Organiziranje društvenih programa i aktivnosti za osobe starije dobi prilagođene njihovim potrebama i interesima	Broj održanih aktivnosti namijenjenih osobama starije životne dobi Broj uključenih osoba starije životne dobi u aktivnosti	Organizacija programa druženja i volontiranja za osobe starije životne dobi Organizacija rekreativnih, kreativnih, kulturnih i sličnih aktivnosti sukladno interesima osoba starije životne dobi (primjer plesnih i književnih večeri, izleta i sl.) Osiguravanje povoljnijih cijene ulaznica za kulturne (i slične) sadržaje u ustanovama u nadležnosti Varaždinske županije (i JLS-a)	Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, udruge domovi za starije osobe, obrazovne institucije	Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi
Jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva koje rade sa osobama starije životne dobi	Broj educiranih članova organizacija civilnog društva Osigurana financijska sredstva za jačanje kapaciteta organizacija civilnog društva	Edukacija za članove organizacija civilnog društva koje rade sa starijim osobama, Osiguranje financijske podrška organizacija civilnog društva Umrežavanje organizacija civilnog društva Provedba programa pomoći „Umirovljenik za umirovljenika“ – uspostava mreže volontera u udrugama umirovljenika	Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, obrazovne ustanove, udruge	Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi

Promoviranje aktivnog starenja	<p>Broj organiziranih događanja</p> <p>Broj diseminiranih publikacija i promotivnih materijala</p> <p>Broj uključenih osoba starije životne dobi u aktivnosti</p>	<p>Obilježavanje datuma koji su vezani za osobe starije životne dobi</p> <p>Organizacija manifestacija s ciljem promocije aktivnog i zdravog starenja</p> <p>Informiranje osoba starije životne dobi izdavanjem i diseminacijom publikacija i različitih promotivnih materijala</p> <p>Organizirati besplatna financijska savjetovanja za starije osobe, kako bi ih se informiralo o dostupnim potporama, mirovinama, subvencijama i drugim pogodnostima</p>	<p>Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, udruge domovi za starije osobe, obrazovne institucije</p>	<p>Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi</p>
Cilj 6: Informiranje i podizanje razine svijesti o pravima osoba starije životne dobi te sprečavanje diskriminacije i nasilja nad osobama starije životne dobi				
Mjera:	Pokazatelj uspješnosti provedbe	Aktivnosti	Nositelji/sunositelji aktivnosti:	Izvori financiranja
Uspostava jasnih mehanizama prijavu i rješavanje slučajeva diskriminacije i nasilja nad osobama starije životne dobi	Uspostavljen protokol za prijavu i rješavanje slučajeva diskriminacije i nasilja nad osobama starije životne dobi	<p>Izrada i provođenje protokola za postupanje u slučajevima nasilja nad osobama starije životne dobi (definiranje koraka za postupanje, utvrđivanje nadležnih i odgovornih institucija, uspostava kontakt telefona)</p> <p>Pružanje informacija o načinima postupanja u</p>	<p>Obrazovne institucije, zdravstveni sektor, lokalne jedinice, nevladine organizacije</p>	<p>Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi</p>

		slučajevima kada se dogodi nasilje (izrada i postavljanje plakata na lokacijama okupljanja osoba starije životne dobi, autobusna stajališta, ordinacije obiteljske medicine, trgovine i sl.)		
Informiranje i podizanje razine svijesti o pravima i potrebama osoba starije životne dobi	<p>Broj održanih javnih tribina i sličnih aktivnosti s ciljem senzibilizacije javnosti o temi zaštite osoba starije životne dobi od svih oblika nasilja</p> <p>Broj izdanih publikacija i promotivnih materijala namijenjenih osobama starije životne dobi</p> <p>Broj sufinanciranih organizacija civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi</p> <p>Broj održanih edukacija o ljudskim pravima osoba starije životne dobi za zaposlenike domova za starije osobe</p>	<p>Omogućiti osobama starije životne dobi pristup informacijama o njihovim pravima i mogućnosti zaštite tih prava</p> <p>Izdavanje publikacija i drugih promotivnih materijala u cilju bolje informiranosti osoba starije životne dobi o njihovim pravima</p> <p>Organizacija javnih tribina i sličnih aktivnosti s ciljem senzibilizacije javnosti o temi zaštite prava osoba starije životne dobi</p> <p>Osiguranje financijske potpore organizacijama civilnog društva koje programski djeluju u korist osoba starije životne dobi</p> <p>Organizacija edukacije o ljudskim pravima osoba starije životne dobi za zaposlenike domova za starije osobe</p>	Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, udruge domovi za starije osobe	Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi

PRISTUPAČNOST INFRASTRUKTURE I JAVNOG PRIJEVOZA

Cilj 1: Osiguranje sigurne mobilnosti osoba starije životne dobi radi poboljšavanja kvalitete njihova života i što dužeg ostanka u vlastitom domu

Mjera:	Pokazatelj uspješnosti provedbe	Aktivnosti	Nositelji/sunositelji aktivnosti:	Izvori financiranja
Osiguranje pristupačnog prijevoza za osobe starije životne dobi	<p>Broj novih usluga prijevoza / prilagođenih vozila</p> <p>Broj subvencioniranih karata</p> <p>Broj projekata osiguranja besplatnog prijevoza za osobe starije životne dobi</p>	<p>Uspostavljanje javnog prijevoza u područjima gdje je on trenutno nedostupan</p> <p>Implementacija fleksibilnih ruta i prilagodljivih rasporeda koji bi omogućili starijima lakši pristup ključnim uslugama, poput zdravstvenih ustanova, trgovina i društvenih centara</p> <p>Poticati uvođenje vozila prilagođenih osobama sa smanjenom pokretljivošću (primjeri su vozila s niskim podom i širokim vratima, što omogućuje lakše ukrcavanje i iskrcavanje)</p> <p>Poticanje uvođenja subvencioniranih cijena karata za starije osobe</p> <p>Poticanje provedbe projekata osiguranja besplatnog prijevoza za osobe starije životne dobi (primjer projekta „Pelamo se“ DCK Varaždinske županije)</p>	<p>Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, DCK Varaždinske županije</p>	<p>Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi</p>

Osiguranje pristupačnosti javnih površina i sigurnosti u prometu za osobe starije životne dobi	Broj prilagođenih javnih površina i zgrada Broj postavljene prometne signalizacije	<p>Osigurati pristupačnost javnih površina i zgrada starijim osobama, uključujući prilagođene pješačke prijelaze, klupe, rampe i javne sanitarije</p> <p>Poticanje programa sufinanciranja ugradnje liftova u višestambenim zgradama</p> <p>Povećati sigurnost u prometu u naseljima, posebice u blizini stambenih naselja, zdravstvenih i društvenih centara, s fokusom na bolju signalizaciju i prilagođavanje brzine</p>	Varaždinska županija, jedinice lokalne samouprave, Županijska uprava za ceste	Proračun Varaždinske županije i JLS-ova te, državni proračun, EU fondovi
--	---	---	--	--

6. Praćenje i evaluacija Strategije

Varaždinska županija u suradnji s Koordinacijskim odborom "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi" kontinuirano će pratiti uspješnost provedbe postavljenih ciljeva i mjera za njihovo ostvarivanje. U tu će se svrhu prikupljati, analizirati i obrađivati podaci o ostvarenju unaprijed određenih pokazatelja uspješnosti provedbe kojima se prati napredak u ostvarenju mjera.

O napretku u realizaciji postavljenih ciljeva i izazovima u realizaciji, nositelj izrade Varaždinska županija, izrađivat će godišnja izvješća o napretku u provedbi Strategije.

Za koordinativnu ulogu u provedbi Strategije na razini Varaždinske županije zadužena je Varaždinska županija u suradnji s Koordinacijskim odborom "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi". Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb i hrvatske branitelje Varaždinske županije u suradnji s Koordinacijskim odborom "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi" povezuje sve nositelje koji su uključeni u pružanje skrbi za osobe starije životne dobi te prati provedbu Strategije.

Ukoliko se pojedine mjere i/ili aktivnosti planirane ovom Strategijom, uslijed promijenjenih okolnosti koje bi nastupile u tijeku provedbe Strategije, ne bi mogle provesti ili se ukaže potreba da je iste potrebno prilagoditi novonastalim okolnostima, isto će se usuglašavati zajedničkim konzultacijama između predstavnika resornih tijela i organizacija uključenih u rad Koordinacijskog odbora "Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi".

Prilog 1. Procjena kapaciteta pružatelja socijalnih usluga za održivi razvoj kvalitetnih socijalnih usluga izrađena u okviru Socijalnog plana Varaždinske županije 2024.-2026.

Područni ured Ivanec Hrvatskog zavoda za socijalni rad ističe kako sve usluge socijalne skrbi na području njihove nadležnosti mogu biti osigurane kroz postojeću mrežu socijalnih usluga, a ne postoje korisničke skupine kojima se te usluge ne mogu pružiti. Također, nisu zabilježili situacije u kojima bi realizacija usluga bila onemogućena zbog nedostatka financijskih sredstava ili drugih razloga.

Međutim, naglašavaju značajan nedostatak smještajnih kapaciteta za sve korisničke skupine. Posebno ističu problematiku kriznih situacija, poput hitnih mjera izdvajanja djece ili potrebe za smještajem starijih i bolesnih osoba nakon otpusta iz bolnice bez prethodne najave. Takve situacije često zahtijevaju brza i fleksibilna rješenja, a postojeći kapaciteti nisu dostatni.

U svom radu se ne bave provedbom preventivnih programa, ali vjeruju kako bi informiranje javnosti i edukacije mogle značajno unaprijediti socijalnu skrb na području njihove nadležnosti. Također ističu potrebu za jačanjem stručnih i organizacijskih kapaciteta kako bi bolje odgovorili na potrebe na terenu. Stručna usavršavanja smatraju ključnima za unapređenje svakodnevnog rada te ističu kako im omogućuju kvalitetnije odgovaranje na izazove s kojima se susreću u praksi.

Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Ludbreg, identificirao je nekoliko ključnih izazova u pružanju socijalnih usluga na području njihove nadležnosti. Jedan od najvećih problema jest nedostatak smještajnih kapaciteta za psihički bolesne odrasle osobe, što godišnje pogađa približno pet korisnika. Također, posebno su ugrožene skupine poput osoba s intelektualnim i mentalnim poteškoćama, beskućnika i osoba kojima je potrebna palijativna skrb, za koje trenutno ne postoji adekvatan smještaj.

Dodatni izazovi vezani su uz umirovljenike samce, osobito one s malim mirovinama i lošim stambenim uvjetima, koji zahtijevaju povećanu podršku. Osim toga, u slučajevima obiteljskog nasilja, počinitelji kojima je izrečena zabrana približavanja često nemaju osiguran alternativni smještaj, što dodatno komplicira krizne situacije, osobito kada su te osobe suočene s ozbiljnim zdravstvenim problemima.

Stručni radnici Područnog ureda Ludbreg naglašavaju da u tjednu mogu posvetiti samo oko jednog sata preventivnim programima, uglavnom kroz savjetovanja s korisnicima i upućivanje na programe koje provode Obiteljski centri i udruge. Smatraju da bi bolja povezanost s udrugama koje provode preventivne programe značajno unaprijedila kvalitetu socijalnih usluga.

Potreba za povećanjem stručnih kapaciteta istaknuta je kao jedan od ključnih prioriteta, dok se stručna usavršavanja smatraju nužnima za kvalitetnije odgovaranje na izazove u praksi. Unatoč prepoznatim izazovima, ured ističe kako sve usluge koje trenutno pružaju korisnicima mogu biti realizirane, pri čemu ne nailaze na prepreke u vidu financijskih ili drugih ograničenja.

Zaključno, Područni ured Ludbreg identificira povećanje smještajnih kapaciteta, osobito za najranjivije skupine, kao ključno za unapređenje socijalne skrbi. Jačanje stručnih timova i proširenje preventivnih programa ključni su koraci prema pružanju kvalitetnije podrške korisnicima.

Hrvatski zavod za socijalni rad, Područni ured Novi Marof, identificirao je ključne izazove u pružanju socijalnih usluga na području Varaždinske županije. Iako osnovne usluge pokrivaju mnoge potrebe korisnika, određene skupine i specifične usluge ostaju nedovoljno zastupljene, što stvara značajne izazove u svakodnevnom radu.

Jedan od glavnih problema odnosi se na nedostatak usluge pomoći u kući za starije i nemoćne osobe te osobe s invaliditetom. Iako im je osigurana usluga organiziranja prehrane, poput pripreme i dostave obroka, nisu dostupne usluge održavanja osobne higijene, obavljanja kućanskih poslova i drugih svakodnevnih potreba. Uz to, beskućnici i ovisnici su korisničke skupine kojima trenutačno nije moguće osigurati odgovarajuće usluge unutar mreže socijalne skrbi.

Dodatni izazovi uključuju nedostatak pružatelja usluga u županiji, što ograničava dostupnost ključnih oblika skrbi poput organiziranog prijevoza za umirovljenike, smještajnih kapaciteta za beskućnike, dnevnih i poludnevnih boravaka za osobe starije životne dobi, osobe s invaliditetom te djecu osnovnoškolske dobi s problemima u ponašanju. Ove usluge su ključne za kvalitetnu podršku ranjivim skupinama, ali trenutno nisu dostatno razvijene.

Na terenu se dodatno susreću s problemima realizacije smještaja u kriznim situacijama zbog ograničenih kapaciteta, što otežava hitno zbrinjavanje korisnika. Također, samačka staračka kućanstva u prometno izoliranim područjima suočena su s ozbiljnim izazovima zbog nedostupnosti osnovnih usluga i prijevoza do obližnjih gradova. Osim toga, hrvatski branitelji često odbijaju koristiti socijalne usluge jer ne vide sebe kao dio tog sustava, što dodatno otežava njihovu integraciju u postojeći sustav podrške.

Rješavanje ovih problema zahtijeva povećanje broja pružatelja socijalnih usluga, osnivanje mobilnih timova za rad s različitim korisničkim skupinama te razvoj kapaciteta za smještaj i dnevne boravke. Mobilni timovi, u suradnji sa zdravstvenim sustavom i sustavom socijalne skrbi, omogućili bi bolju podršku korisnicima, osobito onima u ruralnim područjima. Preventivni programi, premda se trenutno ne provode, mogli bi igrati ključnu ulogu u podizanju svijesti korisnika i jačanju njihove otpornosti na izazove suvremenog života.

Osim toga, ističe se potreba za jačanjem stručnih i organizacijskih kapaciteta, kao i za intenziviranjem međuresorne suradnje između svih dionika uključenih u pružanje socijalnih usluga. Stručna usavršavanja prepoznata su kao važan alat za unapređenje rada stručnih radnika i poboljšanje kvalitete socijalne skrbi.

Zaključno, rješavanje ovih izazova zahtijeva sustavan pristup, povećanje resursa i razvoj inovativnih usluga koje će odgovoriti na specifične potrebe korisničkih skupina. Time bi se značajno unaprijedila dostupnost i kvaliteta socijalne skrbi na području Varaždinske županije, osobito za najranjivije korisnike.

Dom Smiljan pruža smještaj za psihički bolesne odrasle osobe. Tijekom intervjua s korisnicima ustanovljeno je da ih je teško uključiti u komunikaciju jer često ne razumiju ili ne znaju izraziti svoje potrebe. Prema njihovim odgovorima, čini se da su zadovoljni osnovnim uvjetima u domu i ne iznose dodatne zahtjeve, što može ukazivati na ograničenu svijest o potencijalnim potrebama ili pravima.

Korisnici sudjeluju u radnoj terapiji, kojoj prisustvuju svi koji žele i mogu, što doprinosi njihovoj svakodnevnoj aktivnosti i uključenosti. Međutim, ističu jedan od glavnih problema: nedovoljnu komunikaciju i posjete od strane njihovih socijalnih radnika (voditelja slučaja) ili socijalnih radnika skrbnika po službenoj dužnosti. Ova situacija ukazuje na manjak suradnje s nadležnim Područnim uredom Hrvatskog zavoda za socijalni rad.

Korisnici dobivaju jednokratne naknade dva puta godišnje za osnovne potrebe poput odjeće i obuće. No, iznosi ovih naknada ovise o diskrecijskoj procjeni socijalnih radnika, što može dovesti do nejednakosti među korisnicima. Ova praksa naglašava potrebu za jasnijim standardima i boljom suradnjom između doma i nadležnih institucija.

Dom Lekić smješta osobe starije životne dobi, koje su tijekom intervjua izrazile zadovoljstvo pruženim uslugama. Smatraju da dom prepoznaje njihove potrebe i nastoji im osigurati kvalitetne uvjete života. Korisnici ne verbaliziraju dodatne potrebe, što može ukazivati na njihovo zadovoljstvo smještajem ili na ograničenu svijest o mogućim poboljšanjima.

Unatoč općem zadovoljstvu, korisnici prepoznaju manjak čistačica i njegovateljica kao značajan izazov. To može utjecati na kvalitetu usluge i svakodnevnu skrb, posebno u ustanovama s većim brojem korisnika.

Privatni domovi poput Doma Lekić djeluju prema vlastitim pravilima, cijenama i uslugama, što korisnicima omogućuje određeni izbor, ali istovremeno uvjetuje dostupnost smještaja financijskim mogućnostima. Unatoč tome, dom nastoji pružiti što bolje uvjete, što korisnici prepoznaju i cijene.

U oba doma korisnici izražavaju zadovoljstvo osnovnim uvjetima i uslugama, ali identificirani su i ključni izazovi:

1. Dom Smiljan:

- Potrebno je osigurati bolju suradnju s Hrvatskim zavodom za socijalni rad i češće posjete socijalnih radnika kako bi se korisnicima pružila adekvatnija podrška.
- Praksa diskrecijske procjene visine jednokratnih naknada mogla bi se standardizirati radi pravednije raspodjele sredstava.

2. Dom Lekić:

- Manjak čistačica i njegovateljica zahtijeva dodatno zapošljavanje kako bi se osigurala adekvatna skrb za sve korisnike.
- Potrebno je kontinuirano prilagođavanje usluga s obzirom na specifične potrebe korisnika.

Unatoč postojećim izazovima, oba doma nastoje svojim korisnicima osigurati kvalitetne uvjete i skrb, što korisnici prepoznaju i cijene. Međutim, dodatna ulaganja u osoblje, standardizaciju usluga i poboljšanje suradnje s vanjskim institucijama mogla bi značajno unaprijediti kvalitetu života njihovih korisnika.

Obiteljski dom Jamnik

Korisnici se osjećaju kao da su dio obitelji, što doprinosi njihovom zadovoljstvu i osjećaju pripadnosti. Općina je aktivno angažirana u pružanju podrške korisnicima. Županija nije pokazala značajniji angažman. Centar za socijalnu skrb trebao bi biti više uključen u aktivnosti i pružanje podrške. Najveći problem s kojim se korisnici suočavaju je nedostatak financijskih sredstava, što direktno utječe na

njihovu kvalitetu života i mogućnost bolje skrbi. Korisnici su generalno zadovoljni uvjetima života. Posebno uživaju u aktivnostima vezanima uz vrtlarstvo i brigu o životinjama. Korisnicima su dostupne razne aktivnosti poput lova i pecanja. Sudjeluju i u zajedničkim aktivnostima u lokalnoj zajednici, kao što su posjete djece i velečasnog, što dodatno doprinosi osjećaju uključenosti i zadovoljstva. Veći angažman Centra za socijalnu skrb i dodatna financijska podrška bili bi ključni za unapređenje uvjeta i zadovoljstva korisnika.

Caritasov dom za starije sv. Ivan Krstitelj

Intervjuirano je sedam korisnika, a u razgovoru je sudjelovala i njegovateljica. Korisnici su izrazili zadovoljstvo životom u domu i istaknuli raznolikost sadržaja koji im je na raspolaganju. Svakodnevno sudjeluju u organiziranim vježbama, imaju pristup raznim sadržajima poput misa, zбора i satova glume. Posebno uživaju u radu u vrtu, što doprinosi njihovom zadovoljstvu i osjećaju ispunjenosti. Njihove su osnovne potrebe u potpunosti zadovoljene, a dom se trudi prilagoditi aktivnosti individualnim interesima i afinitetima korisnika, čime kontinuirano radi na poboljšanju kvalitete njihova života.

Dom prima velik broj upita za smještaj, kako putem Zavoda za socijalni rad, tako i privatnih zahtjeva. Međutim, prekapacitiranost doma, koja odražava općeniti nedostatak mjesta u sektoru, predstavlja izazov. Ovo stanje dodatno otežava realizaciju hitnih smještaja, dok zaposlenici često rade pod pritiskom zbog preopterećenosti.

Osim povećanja kapaciteta smještaja, istaknuta je i potreba za proširenjem kapaciteta sanitetskog prijevoza, što bi značajno unaprijedilo usluge i olakšalo svakodnevno funkcioniranje doma. Unatoč tim izazovima, dom ostaje posvećen kontinuiranom unapređenju kvalitete života svojih korisnika.

Centar za rehabilitaciju Varaždin – Dom Lekić

Korisnici Doma Lekić, osobe s invaliditetom smještene u organiziranoj stambenoj zajednici, suočavaju se s nizom izazova koji otežavaju njihovu svakodnevicu. Među najvećim problemima ističu se nedostatak osoblja, neprilagođena gradska infrastruktura, jezične barijere, dugo čekanje na medicinske preglede te nedostatak prilagođenog prijevoza.

Korisnici naglašavaju potrebu za osiguravanjem osobnih asistenata, psiholoških terapija te angažmanom medicinskih sestara i njegovatelja. Poboljšanje mobilnosti kroz nabavu prilagođenih vozila i veća uključenost lokalne zajednice ključni su za povećanje njihove socijalne uključenosti. Financijski problemi, osobito vezani uz nadoplatu lijekova, dodatno opterećuju ovu skupinu.

Preventivni programi koji uključuju sport i društvene aktivnosti te mjere za zapošljavanje korisnika prepoznati su kao prioriteti za njihovu bolju integraciju u društvo.

Dom za starije i nemoćne osobe „Dom sv. Ane“

Korisnici Doma sv. Ane izrazili su zadovoljstvo životom u zajednici i raznovrsnim aktivnostima poput zajedničkih vježbi, šaha, ručnog rada i binga. Istaknuli su važnost organiziranog prijevoza na medicinske preglede, koji značajno olakšava pristup zdravstvenim uslugama. Također, naglašavaju kvalitetan odnos s osobljem i stručnu podršku, uključujući usluge fizioterapeuta, koji pridonose njihovoj psihofizičkoj dobrobiti.

Posebno cijene mogućnost zajedničkog smještaja bračnih parova, što im omogućuje očuvanje obiteljskih veza. Smatraju da lokalna zajednica prepoznaje njihove potrebe i aktivno podržava njihove aktivnosti.

Dom za starije i nemoćne osobe Varaždin

Korisnici Doma Varaždin također su izrazili visoko zadovoljstvo dostupnim uslugama, ističući profesionalnost osoblja i raznovrsnost sadržaja koji pridonose kvaliteti života. Zaposlenici su opisani kao ljubazni, komunikativni i uvijek spremni pomoći, a korisnici se aktivno uključuju u aktivnosti koje omogućuju njihovu veću socijalnu uključenost.

Lokalna zajednica prepoznaje potrebe korisnika doma, a organizirano vježbanje i druge aktivnosti doprinose njihovom zdravlju i osjećaju ispunjenosti.

Dom zdravlja Varaždinske županije – Palijativna skrb

Gospođa Nataša Dumbović, univ. mag.med.techn., koja je koordinator za palijativnu skrb u Varaždinskoj županiji ukazuje na ključne izazove u pružanju palijativne skrbi koja osim zdravstvene domene obuhvaća socijalnu, psihološku i duhovnu domenu skrbi. Ključni izazovi su nedostatak prioritetnog uključivanja socijalnih usluga kod korisnika s potrebom za palijativnom skrb, osobito na ruralnim područjima s naglaskom na bolje povezivanje zdravstvenog i socijalnog sustava te izrade plana skrbi za svakog pacijenta pri otpustu iz bolnice, uključivanjem bolničkih socijalnih radnika i procjenom socijalne problematike. Ujedno je važan daljnji razvoj Centra za koordinaciju palijativne skrbi/ koordinatora za palijativnu skrb kao centra za informiranje o pravima i osiguravanja brze pomoći kako korisnici ne bi osjećali izgubljeni u sustavu. Posebno je važna senzibilizacija javnosti o razvoju suosjećajnih zajednica s naglaskom na palijativnu skrb.

REPUBLIKA HRVATSKA
VARAŽDINSKA ŽUPANIJA
**Koordinacijski odbor za pripremu
i provedbu projekta „Varaždinska županija
– prijatelj zlatne dobi“**
KLASA: 550-08/24-01/5
URBROJ: 2186-01-25-22
Varaždin, 26. veljače 2025.

**ŽUPANIJSKOJ SKUPŠTINI
VARAŽDINSKE ŽUPANIJE**

**PREDMET: Mišljenje na Nacrt Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije
životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne
dobi“ za razdoblje 2024. – 2030.
- daje se**

Koordinacijski odbor za pripremu i provedbu projekta „Varaždinska županija - prijatelj zlatne dobi“ daje pozitivno mišljenje na Nacrt Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030., koji se dostavlja Županijskoj skupštini na raspravu i donošenje.

**PREDSJEDNIK
KOORDINACIJSKOG ODBORA
Anđelko Stričak**

Obrazac 3

OBRAZAC IZVJEŠĆA O PROVEDENOM SAVJETOVANJU SA JAVNOŠĆU	
Naslov dokumenta	Nacrt Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030.
Stvaratelj dokumenta, tijelo koje provodi savjetovanje	Varaždinska županija
Svrha dokumenta	Izješćivanje o provedenom savjetovanju s javnošću o Nacrtu Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030.
Datum dokumenta	22. siječnja 2025.
Verzija dokumenta	
Vrsta dokumenta	Izješće
Naziv nacrtu općeg akta/dokumenta	Nacrt Strategije za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi u sklopu projekta „Varaždinska županija – prijatelj zlatne dobi“ za razdoblje 2024. – 2030.
Naziv tijela nadležnog za izradu nacrtu	Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu skrb, civilno društvo i hrvatske branitelje Varaždinske županije
Je li nacrt bio objavljen na internetskim stranicama ili na drugi odgovarajući način? Ako jest, kada je nacrt objavljen, na kojoj internetskoj stranici i koliko je vremena ostavljeno za savjetovanje? Ako nije, zašto?	Da www.varazdinska-zupanija.hr Internetsko savjetovanje s javnošću trajalo je u razdoblju od 22. siječnja 2025. do 24. veljače 2025.
Koji su predstavnici zainteresirane javnosti dostavili svoja očekivanja?	Nitko
Pregled prihvaćenih i neprihvaćenih mišljenja i prijedloga Razlozi neprihvatanja pojedinih prijedloga zainteresirane javnosti na određene odredbe nacrtu	Nema Nema
Troškovi provedenog savjetovanja	Provedba javnog savjetovanja nije iziskivala dodatne financijske troškove